

ANNO

FEMINISTA FOLYOIRAT

Megjelenik egyelőre minden hó 5-én :: ::

Ára 40 fillér

Előfizetési ára: egész évre 5, félre 2.50 K

Eszméink diadalútja.

Witkovitz bányavárosban a múlt hét egy vészes estéjén több asszony életét kioltották, tíz asszonyt súlyosan megsebesítettek hazai katonafegyverek. Az ifjú katonák bizonyára fájó szívvel végezték szörnyű kötelességüket. Az asszonyok lázadó munkásfeleségek voltak. A munkáscsaládok a vezérigazgató hanyagsága folytán több napig nem jutottak élelemhez és a kétségbeesett, agyongyötört asszonyok a káoszból, melyé életük vált, a káoszból, mely agy velejükben támadt, nem találtak más kiutat, mint fellázadni, vad ellenkezést kifejtteni a »rend« ellen, amelyben szörnyű szenvedéseik minden okát látni vélték.

Aki nem céltalanul szenvedő, lázadó és elhulló, mi céltudatosan dolgozó, szavazó és az igazi rendet megteremtő asszonyokat kívánunk. Ezt mondjuk ma és ezt mondtuk tizenhárom évvel ezelőtt is. Az embergazdaságon alapuló szociálpolitikát, a pacifizmus és szabad kereskedelem alapján álló világpolitikai programunkat hirdelve kezdtük meg tizenhárom év előtt munkánkat a magyar nő politikai egyenjogúsítása érdekében.

Gúny és üldöztetés lett első osztályrészünk. A »jóakarók« és a »megértők« százéves küzdelmet helyeztek kilátásba.

Tízéves szívós, lelkes, megfeszített energiával folytatott agitációs munka után a Tisza-Lukács-féle választójog megalkotói udvariasan meghajoltak ugyan érvelésünk előtt, de szerintük azért nem iktathatták törvénybe a nők választójogát, mert akkor nem tudták megtalálni a jogkiterjesztés igazságos és nekik megfelelő mértékét. Barátságos outsiders hatalmas fejlődést láttak ebben az eredményben is. Mi, akik tudtuk és éreztük, hogy mily sürgős szükségesség: a nők politikai közreműködése hazánkra és a világra nézve, fokozott elkeseredéssel viseltük politikai jogtalanságunkat, a közeledő világkatasztrófa tikkasztó, nyomasztó légkörében.

Jött a világháború. Kétszeres odaadással dolgoztunk választójogunkért és még Jobban tüzelt erre a munkára, az öldöklés és pusztítás szelleme elleni, a béke érdekében folytatott küzdelmünk. Lekicsinylés, üldöztetés volt a sorsunk újra. Még jóbarátaink közül is sokan voltak, kik a legsötétebb színekben látták számunkra a politikai jövőt.

És íme, a legújabb politikai alakulás útjaink világpolitikai igazolását, a győzelem közvetlen lehetőségét máris meghozta! A választójog reformját követelő pártok egyesülése, a választójogi blokk világgá hirdette, hogy az általános, titkos és egyenlő, a nőkre is kiterjedő választójogot követeli. És nemcsak a blokk két minisztere, Vázsonyi Vilmos és gróf Batthyány Tivadar, hanem az egész új kormány korszerű külpolitikai követelménynek ismeri el a nők választójogát. Hivatalos formában hirdette ezeket nyilvánosan gróf Karolyi Mihály, a blokk elnöke, a feministák június 16-iki nagygyűlésén. Ő is, a gyűlésen felszólaló többi politikus is: Giesswein Sándor, Lukács György és Pető Sándor első sorban a nemzetközi egyetértés, a pacifizmus érdekében sürgetik a nők választójogának megvalósítását.

Küzdelmünk és eszméink diadalútjának eddigi tetőpontját gróf Karolyi Mihály június 22-iki nagy parlamenti beszédjében látjuk. A lánglelkű politikus kifejtette, hogy a nemzetek és népek közötti megértést másképp létrehozni nem lehet, mint ha bekapcsoljuk a nemzetek életébe az.. asszonyok politikai munkáját is, mert ők lesznek az állandó béke legmegbízhatóbb megteremtői és pillérei. Támogatását csak ügyi ígéri a kormánynak, ha e kérdés megoldását is kötelezőiön vállalja.

Munkánk tehát megérlelte politikusainkban azt az erős meggyőződést, hogy az emberiség legégetőbb problémáját, élet-halálkérdését a nők politikai közreműködése nélkül megoldani nem lehet.

Az elért sikerek nem kápráztatják el szemünket. Óriási munka áll még előttünk. A politikai helyzet bo-

nyolult és bizonytalan. A választójogi kormány egyelőre még nem rendelkezik a Ház többségével. Történelmi tapasztalataink pesszimizmust neveltek belénk a legszébb, legtisztább ígéretekkel szemben is.

De eszméink diadala adjon erőt a kételkedőknek is, adjon erőt minden magyar asszonynak, hogy szívvel-lélekkel segítségünkre siessen abban a tudatban, hogy mikor velünk együtt kiküzdji a magyar nő emberi jogát, emberi méltóságának elismerését, ezzel egyszersmind nemzete boldogulását, az emberiség ügyét mozdítja elő.

És adjanak eddigi sikereink erőt mindannyiunknak, hogy szívósan, határtalan és lelkes energiával követeljünk nemünk számára a csorbíthatlan, az igazi politikai jogegyenlőséget.

Mert csak ez fogja garanciáját képezni annak, hogy a választójog újabb kiterjesztése tényleg azt jelenti-e majd, amit alkotói róla hirdetnek: nemzetmegmentő, világotmiegválto, Kékéi teremtő, diadalmas, igazi demokráciát

Szegevári Sándorné

A június 16-iki értekezéslet.

mozgalmunk történetében oly nagyjelentőségű mozzanat volt, hogy kivonatos referátum helyett az ott elmondott beszédek gyorsírói feljegyzéseit közöljük:

Glücklich Vilma elnök: Tisztelt hallgatóság! Egyesületünk már 1904-ben, megalakulása esztendejében csatlakozott a Nők Választójogi Világszövetségéhez. Tette ezt annak világos tudatában, hogy mindaz, amire törekszünk: az emberiség védelme a degeneráció ellen, az anya emberi méltóságának, gazdasági érdekének és higienikus jólétének védelme, a gyermek minden gazdasági, szellemi és testi érdekének előmozdítása megvalósíthatatlan, ha nem tudjuk elérni azt, amit műveltebb és a szabadságot jobban megbecsülő országok megadtak már a maguk asszonyainak: a választójogot. (Helyeslés.)

Több mint egy évtized óta keserves küzdelmei folytattunk ezért a jogért. Sokszor mint hivatlan vendégek, vagy amint mondani szerették, mint zavaró vendégek szerepeltünk minden olyan mozzanatnál, amely a választójog kiterjesztésével kapcsolatos volt; ott voltunk mindenkor, amikor a jogfosztottak jogokkal felruházása szóba került. De mindig kiközösítettek bennünket mostanáig. Három keserves esztendő szörnyű kínjain kellett keresztül vergődnünk, a világtörténelem legnagyobb katasztrófáját kellett végigszenvednünk, hogy befogadjanak bennünket, mint politikai jogokra törekvőket, az politikai jogokért küzdők táborába. Végre sikerült a köztudatba belevinnünk, hogy a nő érdekei mennyire a közösség érdekei; talán a mai világkatasztrófából értették meg a férfiak is azt, hogy egyoldalú uralmuk nem tudta az emberiség érdekeit kellően előmozdítani; ma pedig olyan emberek kerültek a vezető politika előterébe, akik a néppel szoros kontaktusban vannak és akik tudják, hogy a dolgozó nép férfiakból és nőkből áll. Mi örömmel, lelkesedéssel üdvözölhetjük ezeket az új embereket, mint újakat nem a küzdelem, hanem a vezetés terén; azt várjuk tőlük, hogy mint vezetők is be fogják váltani mindazt a jó reménységet, amelyet hozzájuk mint küzdőkhöz fűztünk.

Mai értekezésletünk kéthónapi előkészítés eredménye. Nem mintha szónokainknak kellett volna ennyi idő, vagy talán rendezőinknek lett volna ennyi időre szükségük, hanem ennyi idő kellett ahhoz, hogy a buda-

pesti rendőrséget, amely három esztendő óta különösen nagy figyelmére méltat bennünket és különösen tőlünk félti a hazát, meggyőzzük arról, hogy ez az értekezéslet a hazát nem veszélyezteti. De ez az értekezéslet, reméljük, ezen a téren az utolsó, mert varjuk és bizva reméljük az új régimétől, hogy ilyen akadályok többé nem fognak agitációnk útjába tolni; hogy ezután szabad lesz beszélni és szabad lesz írni és hogy »A Nő« hasábjai sem fognak oly hófehéren megjelenni, hogy egy tagtársunk szellemes tréfája szerint valósággal hősziérműveget kell viselnie annak, aki kezébe veszi »A Nő«-t. (Derűtség.)

Ebben a reménységben kezdjük meg ma azt a munkát, amelybe már a biztos siker hitével indulunk. Ma ott tartunk, hogy a komoly politikai tervezgetések nem mellőzhetik a nők választójogát; hogy ennek a több, mint tíz évi keserves küzdelemnek a gyümölcsseit meg kell érlelni és le kell szakasztani, nemcsak a magunk, hanem az utánunk jövők érdekében. Hogy ez megtörténhessék, abban a rövid időben, amely a választójogi reform megvalósításáig még eltelhetik, mert hiszen azt hosszú ideig már nem lehet halasztani, ez alatt a rövid idő alatt résen kell lennünk, dolgoznunk, agitálnunk kell folytonosan és mindnyájunknak. Dolgozniuk kell nemcsak azoknak, akik a vezető munkáját vállalták, hanem ügyünk minden egyes hívének Budapesten és a vidéken; mindenütt napról-napra avval a gondolattal kell ébrednünk: mit tehetek az igazán általános, a nőkre és férfiakra egyaránt kiterjedő választójogért? Napi beszámolómat önmagunkkal így kell kezdenünk: mit tettem ma az általános, mert a nőkre is kiterjedő választójogért? Csak ha ilyen lankadatlan, szakadatlan munkával dolgozunk még e rövid idő alatt, akkor lehetünk biztosak benne, hogy semmiféle befolyás, amely ellenünk érvényesülni próbál, semmiféle ellenhatás nem veheti el tőlünk azt, ami bennünket jogosan megillet. (Taps.)

Ennek a munkának szolgálatában állunk, ezt kívánjuk a legnagyobb energiával folytatni, Mi sohasem üztünk személyi politikát és mindig csak addig támadtuk a személyeket, míg ügyünknek ártottak; sohasem igyekeztünk személyek ellen dolgozni, ha ügyünk érdeke azt nem követelte s ma is az »ívek kedvéért dolgozunk, az elvet akarjuk megvalósítani és ügyünket diadalra juttatni.

Ügyünk haladását világszerte a legutóbbi időben röviden fogja vázolni politikai bizottságunk lelke, a mi legfáradhatatlanabb politikai munkatársunk: Schwimmer Rózsa. (Halljuk!)

B é d y-S c h w i m m e r Rózsa: Igen tisztelt uraim és hölgyeim! A rendőség csakis tagértekezéslet címén engedte meg ennek a gyűlésnek megtartását és azért a taggyűlés formáját be kell tartanunk azzal, hogy amint bizottsági ülésen tesszük, mielőtt áttérnénk a felszólásokra, saját belső ügyeinkről számolunk be. (Halljuk!)

Be kell jelentenem mindenekelőtt, hogy utolsó, ebben a teremben tartott nyilvános ülésünk óta Anglia megadta a nőknek a 60-70 év óta követelt, fáradhatatlan küzdelemmel kiérdemelt választójogot. Hat millió angol nő kapta meg végre a választójogot. Ez a legnagyobb eseménye világmozgalmunknak. Emellett valósággal eltörpül, bár igen jelentékeny az a tény, hogy utolsó összejövételünk óta a svéd liberális párt a nők választójogára vonatkozó javaslatot nyújtott i?e, amiért nagyon irigyeljük a svéd parlamentet, mert párt nyújtotta be a javaslatot és éppen ez mutatja, hogy a svéd politikai pártok már nem restellik bevenni párt-

programmjukba, politikai munkájukba a nő jogainak követelését. Ugyanilyen irigységgel nézünk a német Fortschrittliche Volksparteira, amelynek e hó 10-én tartott Preussische Landestagungja — tehát a poroszok, a nőkérdésben a világnak legkonzervatívabb nemzete — párthatározattal utasította parlamenti frakcióját, hogy a nők teljes politikai egyenjogúsítása érdekében haladéktalanul tegye meg a megfelelő lépéseket.

Ezek mellett a legfontosabb és legnagyobb dolgok mellett száz és száz apró tünete van annak a világszerte megindult folyamatnak, hogy most már ne engedjék a nők nagy felépítő erejét, lelkes odaadását kimerülni a választójogért vívott harcban, hanem hasznosítsák azt a közvetlen munkához, a felépítéshez; adják meg a nőknek a megfelelő politikai fegyvert, idegen nemzetbeli társaink sikereinek rövid megemlézése után pedig meghatottsággal emlékezem meg arról, hogy nálunk május 22-ike és június 15-ike között olyan változáson ment át az ország, a társadalom, a közvélemény, a sajtó, olyan új lehetőségek nyíltak meg előttünk, amelyenkről néhány hónappal ezelőtt még azt hittük, hogy csakis forradalom idézheti elő. Egy-két hónapja mi, akik nem vagyunk hívei a véres forradalmaknak, mint ahogyan semmilyen erőszakosságnak sem vagyunk hívei, mindig rettegve beszéltünk arról, hogy ez az ország úgy eltespedt, enerválódott az alatt a szörnyű nyomás alatt, amely ránehezedett és amely lerázhatatlannak tűnt fel, hogy attól féltünk, hogy más, mint egy erőszakos forradalom itt változást nem fog előidézhetni. Nincsen olyan tény, amelyet nagyobb örömmel üdvözölnénk, mint azt, hogy nem volt szükség véres forradalomra, hogy elég volt az a nyomás arra, hogy az elkeseredésnek oly fokát váltsa ki valamennyiünkben, amelynek mégis sikerült az ész fegyverével, vérengzés nélkül, forradalom nélkül elérni azt a változást, amelytől valamennyien Magyarország megújítását várjuk és reméljük. (Éljenzés.)

Május 22-én, mikor a múlt kormány beadta lemondását, amely kormány antifeminizmusában csakis a a porosz antifeminizmussal volt összemérhető, aggodalommal néztünk a jövő felé, és kérdeztük: kik jönnek és mit hoznak? »Mernek-e majd új csapáson haladni, avagy a nők egyenjogúsítása kérdésében a régi kormány nyomdokait fogják-e követni? Június 2-án, amikor a polgárság és munkásság választójogi blokkja megalakult és a nőkre is ki terjedő általános választójogot programjába vette. Tudtuk, hogy most már nincsen kétség; nem jöhet olyan kormány, amely a nők egyenjogúsítását ezentúl is mellőzné, amely a régi kormány nyomdokain haladna. Június 2-át mi vörös betűkkel írtuk naptárunkba, mert megszűnt az a jelszó, hogy előbb a férfiaknak mindent, mielőtt hozzáfogunk, hogy a nőknek is adjunk valamit; mert ez volt eddig a jelszó, ha jogok megadásáról beszéltek. Természetesen ha kötelességekről volt szó, akkor sohasem mondták, hogy előbb jönnék a férfiak. Mindenkor megengedték, hogy teljes egyenlőséggel osztozzunk a kötelességekben, sőt néha még kissé többet is mértek ránk, hogy kivegyük belőle részünket. Június 2-ika tehát szakított azzal a jelszóval, hogy előbb a férfialtnak keli torkig jóllakniok, mielőtt a nőknek a morzsákból juttatnak. (Úgy van!)

Június 8-ika a másik nagy dátum. Ez kissé megijesztett bennünket; féltünk, hogy lekerülünk a napirendről. A nagy vörös plakátokon szó sem volt a nőkre is kiterjedő választójogról. A nyomtatványokból, a sajtóból kitörölték e három szót: a »nőkre is kiter-

jedő«. De mi, akik sohasem nyugodtunk bele abba, hogy szép szóval, ígéretekkel lakassanak jól bennünket, akkor talpra álltunk és megmondottuk új szövetségeseinknek: mi csak úgy akarunk szövetségesek lenni és csak akkor hiszünk az ő jóhízműségeinkben, ha nem csak négy fal között barátkoznak velünk, ígérnek mindent, biztosítanak bennünket jóakaraturól, de ha arról van szó, hogy az utcán haladjunk együtt, akkor sem kivonják, hogy egyik jobbra menjen, a másik balra. Ígéretet kaptunk arra nézve, hogy a választójogi kampagneban ez nem fog megisméltódni és e tzményben mozgósítottuk a mi táborunkat is és hogy milyen eredménnyel, nem kell elreferálnom, hiszen a munkának Önök is részesei voltak és tudják, hogy milyen sikerrel járt.

Következett június 15-ike, amely nap egy új kormány kinevezését jelentette. Ha lenne feminista lutri, megtenném a 22, 2, 8 és 15-ös számot, mert ezek a dátumok nekünk jót jelentettek. Jött tehát egy olyan kormány, amelynek egyéb dolgaihoz semmi közünk, mert hiszen még nincsen politikai szavunk, de egy megnyugtató és örvendetes dolgot hozott nekünk. A tegnap ki-nevezett miniszterek közül régen tisztelhetünk a nők választójogának barátai gyanánt. Ezek: gróf Apponyi Albert, gróf Batthyány Tivadar, Gratz Gusztáv, Ugron Gábor, Vázsonyi Vilmos és gróf Zichy Aladár. Örömmel halljuk, hogy a kabinet többi tagjai között sincs ellenzője a nő választójogának. (Élénk éljenzés.)

Nagyon sokan azt mondják: íme mégis csak jót hozott- a háború. Háború nélkül nem jutottunk volna annyira, hogy a nők választójogát komolyan vették, a realpolitika homlokterébe állították volna. Ezzel szemben mi tiltakozunk: a háborúnak semmi jót nem köszönhetett soha a társadalom, sem annak egyes rétegei, sem a nők, sem a férfiak. Legalább is olyan jót nem, amit meg ne tudtak volna szerezni háború nélkül is. Nem képzelhetek fájdalmasabb dolgot, mint ha azt kellene mondanom, hogy millió és millió férfinak meg kellett halnia, hogy mi választójogot kapjunk. Ezen az áron nem kellett volna nekünk a választójog! Ezen az áron a világ egyetlen asszonya sem kívánt volna semmit. A választójogot nem a háborúnak köszönjük, hanem a belátásnak; annak, hogy az emberek kezdenek gondolkodni; minden egyéb dolognál is, amelyet egyes félrevezetett népek, egyes államok, egyes osztályok erőszakos mozgalmaktól, vérontásoktól remélnek megkapni, azt mondhatjuk, hogy ez mind csak önámítás, ez mind csak a hiányos gondolkodásnak eredménye; amit igazán erősen és kitartóan akarunk, azt megszerezhetjük az ész, a szellem fegyvereivel is. (Úgy van!)

Most, amikor országunk a demokrácia jegyében indul egy új korszak felé, azt mondjuk: a demokráciának is új jelszavakra lesz szüksége. A demokráciának is új erőkre lesz szüksége. A demokrácia azonban a nők joga nélkül nem demokrácia! Ha eddig azt mondtuk: noblesse oblige, most azt mondjuk: jogot minden nőnek, mert a demokrácia is kötelez! (Hosszantartó taps.)

Glücklich Vilma elnök: Hogy az Önök lelkes hangulatának maradandó nyoma legyen, egyesületünk politikai bizottsága határozati javaslatot készített elő, amelynek előterjesztésére felkérem politikai bizottságunk igen t. elnökét, gróf Teleki Sándornét.

Gróf Teleki Sándorné (olvassa a határozati javaslatot):

A Feministák Egyesülete Politikai Bizottságának

1917 június 16-án tartott értekezlete, amelyen egyesületünk szónokai mellett ügyünk érdekében szót emeltek gróf Károlyi Mihály, dr. Lukács György, dr. Giesswein Sándor, dr. Pethő Sándor országgyűlési képviselők, lelkesedéssel állapítja meg, hogy az y) kormány legtöbb tagja régi híve a nők választójogának, s a kormány szándékait ismerő politikusok nyilatkozata szerint a kormányon belül egyáltalában nincs akadály a nők Választójoga törvénybeiktatásának. Megállapítja, hogy a nők választójogának az összes politikai pártokon belül számos híve van s hogy az ország minden részében, a társadalom minden rétegében tökéletesen gyökeret vert e követelés. Megállapítja, hogy az ország tekintélyes sajtója is a legkomolyabb méltánnyal tárgyalja a nők választójogát.

Mindeme tünetek örvendetes összegezése után az értekezlet elhatározza, hogy felszólítja a nők választójogának minden egyes hívét, hogy a követelésünket kielégítő törvény tényleges megalkotásáig a legmesszebbmenő odaadással, az agitáció minden fegyverével szüntelenül hangoztassa, hogy ezer sebből vérző népünk újraélesztésénél, a jövő állandó békéjét biztosító intézmények alkotásánál, a háború utáni súlyos szociális problémák megoldásánál nélkülözhetetlen a politikai jogokkal felruházott nők közreműködése. (Percekig tartó taps.)

Glücklich Vilma elnök: Ebből a lelkes tapsból örömmel következtethetem, hogy ha az értekezlet végén fel fogom tenni a határozati javaslat elfogadására vonatkozó kérdést, a válasz kedvező lesz. Most engedjék meg, hogy üdvözljem körünkben azokat a kiváló vendégeket, akik itt ma hitet tesznek mellettünk és amellet bizonyítanak, hogy az ország realpolitikájának legerősebb és legnagyobb befolyású tényezői ma mellettünk vannak és tudják, hogy az, amit akarunk, az egész országnak érdeke. Első sorban átadom a szót gróf Károlyi Mihálynak, akiben mi feministák már hosszabb idő óta örömmel, lelkesedéssel és hálával látjuk fegyvertársunkat a béke érdekében folytatott bátor küzdelem terén. Ebben a küzdelemben, amelyért egyesületünk az utolsó három év alatt annyit szenvedett, amelynek kapcsán bennünket annyi üldöztetés, annyi igazságtalan vád és elítélés ért, köszöntjük őt, mint azt a politikust, aki a jelenlegi kormányhoz legközelebb állván, bizonyára talál majd alkalmat arra, hogy ebben az irányban is a leghathatósabban befolyásolja a jelenlegi kormány programját. (Halljuk! Halljuk!)

Gróf Károlyi Mihály: Hölgyeim és uraim! Abban a meggyőződésben, abban a hitben jöttem ide az önök körébe, hogy ezzel nemcsak a feministák mozgalmát fogom előbbre vinni, hanem azt a mozgalmat is, amelyet én szolgálok és amelynek egész életemet, egész reputációm, egész becsületem szenteltem s amelyet egy szóval az új demokrácia és a független Magyarország megteremtésében foglalok össze, hogy ezt a mozgalmat előmozdítom azzal, hogy idejövök. (Lelkes éljenzés.)

Tisztelt hölgyeim és uraim! A világháború néni mulhat el nézetem szerint anélkül, hogy egy nagy regeneráció ne fejlődjék ki abból. Ép úgy, amint a természettudományban azt tanuljuk és tudjuk, hogy az enyészetből, a rothadásból új élet keletkezik, ép úgy meg vagyok győződve, hogy nemcsak a természettudományban, de az élettanban, a lelkek tudományában is meg lehet állapítani, hogy a megújulásnak, a tényleges új korszaknak megelőzője egy romlott korszak

s az igazi megújulás a romlott korszak szétfeszítéséből, összeomlásából fakad. (Tetszés.)

Es, tisztelt hölgyeim és uraim, hogyha azt kérdem magamtól, hogyan lehet elérni, mivel lehet legjobban biztosítani azt hogy ez az új korszak, ez a megújulás tényleg bekövetkezzék, akkor az a meggyőződésem, hogy új korszakot csakis úgy lehet megteremteni, ha új energiákat kapcsolunk be, ha új, intakt energiáit viszünk be az új életbe, amelyet meg akarunk teremteni; mert ezek lesznek garanciái, ezek lesznek megalkotói annak a szebb korszaknak, amely ezt a minden izében romlott korszakot végképen el fogja tüntetni. Tisztában kell lennünk azzal, hogy az ancien régimének, annak a rendszernek, amely még most is uralkodik, fegyverzete, hatalma egyelőre még sokkal erősebb, mint a miénk. Ez az ancien régime nemcsak fizikai hatalommal rendelkezik, hanem anyagi eszközökkel is az egész vonalon. Rendelkezik továbbá igaz hogy elavult, de valósággal megcsontosodott hittel, amely támogatja e régi rendszert, mert hiszen a megkövesült régi dogmáknak tagadhatatlanul van bizonyos erejük.

Ezzel szemben az a tábor, amelyben önökkel együtt mi is küzdünk, amely meg akarja valósítani a szebb, egészségesebb, tisztább és főleg morálisabb új életet, nem rendelkezik mással, mint hittel és lelkesedéssel. (Úgy van!)

Mélyen t. hölgyeim és uraim! Ha mi győzni akarunk, ezt a fegyvert kell kézbe vennünk és ezzel kell a csatát megnyernünk. A hit és a lelkesedés fegyvere végigvonul az egész világtörténelmen! Mindig lassan, de biztosan halad előre; ezek a fegyverek juttatták diadalra a kereszténységet, ezek vitték diadalra a jogegyenlőséget, amelyet a francia forradalom kivívott. E két fegyvernek, e két jelszónak kell diadalra juttatnia azt a programot is, amelynek megvalósítását mi célul tűztük ki.

Hol találjuk meg azokat az energiákat, amelyek szükségesek erre a nagy munkára? nem hízelgés-képpen, de meggyőződésből mondom, hogy azokat első sorban az Önök táborában keresem. Ha mi nem ezzel a nagy programmal jönnénk, nem a világ reorganizálásának programját akarnók megvalósítani, csak egy kisebb ad hoc programnak megvalósításáért küzdénénk, akkor talán taktikailag helyes volna, hogy előbb kellene a nagy néptömegeknek emancipálódnok, különösen nálunk, ahol még a férfiak nagy tömege is ki van kapcsolva az alkotmányból; de nekünk megszemenő, nagyszabású programunk van, amely nem engedi meg, hogy csak részleteit valósítsuk meg, mi valóságos új alkotmányt akarunk megteremteni, valósággal új világot akarunk teremteni és a régi rendszernek egyetlen követ sem akarjuk felhasználni ennek az új alkotmánynak felépítéséhez, mert meg vagyunk győződve arról, hogy ha csak egyetlen követ is felhasználnánk, akkor ez az egy kő, amely a régi rothadt rendszerből való, romba döntené az egész gyönyörű épületet. Minthogy tehát politikai, szociális és gazdasági világunk, egész világnézetünk morális reorganizációját akarjuk megteremteni, tehát kell, hogy minden energiát bekapcsoljunk, kell, hogy mindenkit felszólítsunk arra, hogy velünk együtt küzdjön és kell, hogy az egész tábor, amelyben az emberek hinni tudnak és lelkesedéssel és bátorsággal tudnak küzdeni az új világrendszer mellett, egyszerre jusson jogokhoz. Ezekhez a programponthoz tartozik az, amit felemelt fővel vallhatunk minden szegény, minden álszemérem nélkül: a béke kérdése. Nem állítjuk, hogy az, akinek

nem ez a programja, ne lenne ép oly hazafi, mint aki ezt vallja, mert a hazafiságot nemcsak egyféle módon lehet érvényesíteni; de állítom, hogy a hazát igazán úgy lehet megvédeni, úgy lehet nagyra tenni, megerősíteni, ha programmunknak azt a pontját valósítjuk meg, hogy megteremtjük a békét. Meg kell teremtenünk a békét; és itt első sorban nem is a békekötésre gondolok, hanem az állandó, tartós békére. (Szünni nem akaró taps.)

Hölgyeim és uraim! Vigyáznunk kell arra, hogy töviről-hegyire reorganizáljuk ezt a romlott világot, mert ha nem cserélünk ki mindent, de mindent, ügyi megtörténhetik, hogy visszaesünk a fegyveres, a reakcionárius korszak karjaiba. Mi igenis meg akarjuk védeni a hazát, ha az veszélyben van, mi igenis meg akarjuk és meg fogjuk a jövőben is védeni, de tiltakozunk az ellen, hogy minket kalandos vállalatokba belevegyenek, hogy minket megakadályozzanak olyan elvek megalapozásában, amelyek a tartós békét megteremtik. (Percekig tartó lelkes taps.)

Ha azt kérdezem, hogy mi hát a legbiztosabb garanciája a tartós békének, kik a természetes apostolai, akkor természetesen a nőkben kell feltalálnom. Mert hiszen a nőkben, az asszonyokban, azokban, akik a tűzhelyet megvédik, azokban, akik felnevelik az új generációt, azt kell tekintenem, hogy azok mindnyájan természetes barátai az állandó békének; ők nem lehetnek a háborúnak uszítói, ők nem lehetnek: soha azoknak a táborában, akik olcsó babérokat, olcsó dicsőséget akarnak szerezni, hanem éppen nekik kell rátanítaniuk, rávezetniük a férfiakat arra, hogy van a fizikai bátorságnál különb bátorság és az a lelki bátorság. (Tomboló taps)

Hölgyeim és uraim! Igenis olyan bátorsággal kell nekünk küzdenünk, oly lelki bátorsággal, mint az első keresztények; olyan bátorsággal, amely keresztülhatol mindenben, amely keresztül tudja törni a lövészárkokat, amely keresztül tud hatolni a drótkerítéseken, amely találkozni tud a drótkerítéseken és drótakadályokon keresztül és ezeknek az akadályoknak ellenére világszerte mindazokkal, akik ugyanezt a hitet vallják. Én azonban nemcsak azért jöttem ide, tisztelt Hölgyeim és Uraim, hogy egy pár lelkesítő szót mondjak, mert hiszen önök egymást talán sokkal jobban tudják lelkesíteni, mint egy idegen jövevény; hanem van egy kötelességem, amellyel tartozom és ez az, hogy a lefolyt eseményekről némi felvilágosítást adjak. Tudjuk, hogy nemcsak egy városi blokk, hanem egy országos blokk is létesült, amely azzal tüntetett ki engem, hogy elnökéül megválasztott. Blokkot alakítottunk abból a célból, hogy demokratikus Magyarországot teremtsünk és a béke ügyét elősegítsük. Alig hogy megalakult ez a blokk, már megvolt az a hatása, hogy olyan miniszterelnök próbálkozott kormányt alakítani, aki a blokkal tárgyalásokat folytatott. Gróf Esterházy Mór, a jelenlegi miniszterelnök úr, kabinetjét úgy alkotta meg, hogy jóformán első sorban a blokkal és a blokk vezetőivel tárgyalt, és kijelentette, hogy kabinetjét úgy akarja megalkotni, hogy a blokknak két tagja is részt vegyen abban. Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Egyikük sern azért politizál, hogy tárcát szerezzen, hanem hogy elveit lehetőleg megvalósítsa; tehát természetesen, hogy bizonyos tárgyalások, alkudozások előzték meg a blokk két képviselőjének bejutását a kabinetbe. Ezekről a tárgyalásokról természetesen nincs jogom nyilatkozni; azonban azt megmondhatom, azzal megnyugtathatom önöket, hogy a blokk úgy fogta fel ezeknek az urak-

nak részvételét a kabinetben, mint egy küldetést, vagyis a blokk kiküldte, felszólította, egyenesen designálta Vázsonyi Vilmost és Batthyány Tivadart, hogy vegyen részt a minisztériumban és a megállapodás alapján valósítsa meg a blokk programja alapján a választójogi törvényt. (Éljenzés.)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A blokk mindig őszintén és nyíltan a nők választójogát is sürgette. Azt tartotta, hogy nem volna tökéletes a munka, ha ez az elv meg nem állapíttatik és bár jól tudjuk, hogy az a program, amelynek alapján az új választójogi törvény meg fog alkottatni, nem fedí a mi egész progresszív áramunkat, bár mindenki tudja, hogy ez kompromisszum folytán létesült, mégis a kompromisszumot nem tartottuk volna tökéletesnek, ha a nők választójogának kérdését be nem vittük volna a kompromisszumba. (Éljenzés és helyeslés.)

A kormány szándékairól természetesen nem nyilatkozhatom; azonban ismételtelen hangsúlyozom, hogy Batthyány Tivadar és Vázsonyi Vilmos t. barátainak mandátuma odáig terjed, hogy nekik ezt a megállapodás alapján létesített választójogot állniok kell; meg van állapítva egy bizonyos minimum, amelyen alul ők nem mehetnek.

Még egy dolgot óhajtok általánosságban elmondani és azt hiszem, hogy ezzel nem követek el indiszkréciót, hogy t. i. ezek a megállapodások bizonyos elaszticitást engednek meg, bizonyos spácium van, amelyet azután nekünk, illetve a minisztereknek és a blokknak együttesen be kell töltenünk. Tehát annál szebb lesz a siker, annál inkább fogja a választójog a mi ideálunkat megközelíteni, mentő hatalmasabban, mentél erőteljesebben fogunk agítani mellette, a nők szavazati joga mellett. Nemcsak önöknek, hölgyeim, hanem azon férfiaknak is akaróin: mondani, akik a választójogért küzdenek, hogy ne higgyék azt, hogy azért, Inert most két miniszter bent ül a kormányban és ezek a blokk megbízásából ülnek ott, hogy most már nem kell törődni a választójog kérdésével, hogy most nyugodtan aludhatunk, mert ezek ügyis elvégzik munkájukat. Nem! A dolog úgy áll, hogy igenis mennél erősebben, mennél inkább és mennél intenzívebben fogunk agítani, annál többet fognak ezek az urak elintézhetni, annál jobban fogják megközelíteni ideálunkat. (Éljenzés.)

Felszólítom tehát Önöket, hölgyeim, hogy az önök érdekében és a mi közös érdekünkben e rövid pár hónap alatt — mert hiszen négy-öt hónapról van szó, ameddig elkészül a választójogi törvény — fejtsek ki a lehető legnagyobb agitációt, dolgozzanak fáradhatatlanul, mert fáradságuknak mostan kézzelfogható eredményét fogja meghozni ez az öt hónap. (Lelkes taps.)

Hölgyeim és Uraim! Mi küzdünk a békéért, mi akarjuk az annexió nélküli békét, de azért akarunk annektálni is, az asszonyokat akarjuk annektálni az állam keretébe, mert erős a meggyőződésünk, hogy yelük együtt és csak úgy lehet megalkotni azt a nagy világrendet, azt az új egészséges világrendet, amelyért küzdünk, s amelytől hazánk üdvösségét és szebb jövőjét várjuk. (Szünni nem akaró, zajos éljenzés és taps.)

Glücklich Vilma: Midőn hálás köszönetet mondok gróf Károlyi Mihálynak ezekért a lelkesítő szavakért, szeretném egyúttal kifejezni azt a meggyőződésemet, hogy ha ő ma először jelent is meg közöttünk, nem idegen itt, mert a gondolatok, amelyeket kifejezett, itthon vannak nálunk, annyira itthon vannak, hogy éppen utolsó felszólításának tartalmával már politikai bizottságunk is foglalkozott, amelynek elnöke, gróf Te-

leki Sándorné, lesz szíves röviden kifejteni, hogy e felszólítás hatásossága érdekében mit ajánlunk összes tagtársainknak és mindazoknak, akik a nők választójogát kívánják. (Halljuk!)

Gróf Teleki Sándorné: T. Uraim és Hölgyeim! Az előttem szólott képviselő úr oly nagyszerűen, s kitűnően mondotta meg, hogy mit kell tenni, hogy én felszólalásomat egész rövidre szabhatom. Akármilyen független magyarok és önállóak akarunk lenni, mégis kénytelen vagyok egy osztrák miniszter szavait citálni, aki azt mondotta, hogy a háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz és pénz. Nejük a békéhez kell pénz, pénz és pénz, mert enélkül nem lehet csinálni semmit. Minthogy pedig első sorban pénzre van szükségünk, gyűjtenünk kell és ezért nagyon kérek mindenkit, iaki itt van, hogy az öt hónap alatt ne is legyen más gondolata, mint az, hogy célunkat elérhessük és e végleges eredménynek az utait egyengessük; útkaparás, kőhordás; ez legyen minden egyes emberünknek törekvése. Egy örvendetes dolgot jelenthetek be; valaki, aki elutazása miatt nem vehetett részt értekezletünkön, engem bízott meg, hogy erre a célra tízezer koronát a Feministák Egyesületének rendelkezésére bocsássak, mint a propaganda költségeire most szükséges minimális összegnek, százezer koronának egy részletét; azonban úgy adta ezt az összeget, hogy leteszi a tízezer koronát, de csak akkor adja át, ha a hiányzó 90.000 koronát a többiek összegyűjtik. Nagyon kérem, hassanak oda valamennyien, hogy mentői hamarabb megsürgönyözhessem, hogy tegye postára a tízezer koronát, mert a többi kilencvenezer már megvan. (Helyeslés.)

Glücklich Vilma elnök: Politikai bizottságunk tagjai között ez a jó példa máris követőkre talált, a 10.000 koronához már tekintélyes összegek gyűltek, azonban a mi politikai bizottságunk kevés tagja természetesen nem hozhatja össze ezt a mi viszonyainkhoz képest meglehetősen nagy összeget. Ha azt akarjuk, hogy az a paedagógiai célzat, amely ebben az adományban rejlik, csakugyan érvényesüljön, arra kell kérnünk mindenkit, hogy kis, vagy nagy összeggel, mindenki amennyivel csak tud, járuljon hozzá agitációnk költségeihez; elvárjuk, hogy aki nagyot adhat, nem ad kicsit, de valamilyen összeggel mindenki hozzájárul. Tekintsék ezt oly kötelezettségnek, amelyet a jövő számára rónak le és amelynél hasznosabb befektetést hem tudnak eszközölni pénzük nélkülözhető részével.

Bejelentem gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi és Szirmay Sándor honvédelmi miniszter urak üzenetét, hogy nagy sajnálatukra, nemi Jelenhetnek meg körünkben.

Ezek után átadom a szót ügyünk régi, kipróbált hívének, dr. Lukács György ő excellenciájának, aki nemcsak azzal szerzett érdemeket a feminizmus körül, hogy évek óta elnöke a nők választójoga érdekében alakult Férfiligának, de azzal is, hogy mintegy előfutára azoknak a törekvéseknek, amelyek kedvéért első sorban követeljük a választójogot. Ha megtekintjük a világ itt kifüggesztett térképét, amelyet egy ifjúsági tagtársunk vetett papírra, látjuk, mily sok helyen van már a nőknek választójoguk; ezekben a szerencsés országokban a nők meg tudták valósítani azokat a közegészségügyi követeléseket, amelyek érvényesülése az egész emberiségnek legsürgősebb érdeke. Ilyen közegészség! javítások munkáján dolgozik Lukács György ő excellenciája már sok éven át, amidőn a tuberkulózis elleni mozgalom élén áll s dolgozott a legutóbbi időben fáradhatatlanul, bámulatraméltó kitartással ép

abban a közegészségügyi kérdésben, amelyben eddig a legkevesebb megértésre találtunk férfitársaink részéről, a venereás betegségek elleni küzdelem terén; ha Önök elolvassák A Nő legutóbbi számát s abban az ő előadásának foglatatát, akkor látni fogják, hogy az ő álláspontja igazán feminista álláspont, és hogy ezt férfi meg tudja érteni, magáévá tudja tenni, azért nem lehetünk eléggé hálásak. Addig, amíg a nők millióinak nincs beleszólásuk a közügyek vezetésébe, szászorosán értékes reánk nézve, hogy akadnak megértő férfiak, akik ebben az irányban érvényesítik befolyásukat; reméljük, hogy jövőben politikai befolyásunkkal el fogjuk érhetni, hogy az ilyen férfiak megtalálják a nekik megfelelő széles hatáskört és hogy a mi befolyásunk segíti majd őket törekvéseik megvalósításában.

Lukács György v. b. t. t: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Legyen szabad, mint a női választójog régi hívének, aki akkor is híve voltam ennek az ügynek, amidőn nem állott olyan jól, mint ma, e minőségemben néhány szóval pártolnom az előterjesztett határozati javaslatot. Nem vagyok ugyan abban a szerencsés helyzetben, mint kiváló politikuskunk, gróf Károlyi Mihály, aki az előbb illetékesen nyilatkozatot tett, hogy a most megindult új korszaknak, amelyet demokrácia korszakának nevezünk és amelyről kívánjuk, hogy amikor lejátszódott is, ezt a nagy nevet megérdemelte legyen, illetve a választójog ügyének jelenlegi állásáról beszéljek; én elvi álláspontomnál fogva a határozati javaslat támogatása végett szólok hozzá.

Az imént a politikai bizottság előadója, Schimmer önagysága némileg vívmány gyanánt említette meg, hogy Svédországban egy politikai párt tette program-pontjává a női választójogot. Én nagyon sokban, &öt mindenben, ami Önagyságának világszerte kifejtett propagandájára vonatkozik, teljesen egyetértek vele, de ezt az állítását némileg tagadásba veszem. Én a magam részéről mindenkor a kultúra kérdésének tekintetem a női választójogot és azt hiszem, szerencsésebb helyzet és a kérdés megoldására is előnyösebb, ha mint a kultúra kérdése jelentkezik, amelyet, mert pártközi kérdés, ne sajátítson ki egy politikai párt se, hogy ezzel felhívja más politikai párt ellenkezését; maradjon ez a kultúra kérdése és hogy bekapcsoljam az előbb hallottakba mondatomat, legyen a demokrácia kérdése is. Hogyha az a kérdés a kultúrának és a demokráciának együttes kérdése, akkor feltétlenül győzedelmeskednie kell. Azok, akik a nő emancipálásának és a női választójognak kérdésében ellentétes álláspontot foglalnak el, a köré a tétel köré csoportosítják érveléseiket, hogy a nő úgy szellemileg, mint fizikailag alacsonyabbrendű lény a férfinél, nem lehet tehát egyenrangú jogokban részesíteni. Ami a nőnek fizikuma gyengébb voltára való hivatkozást illeti, ez a XX. században éia-gyon anachronisztikus, sőt a gyengével szemben brutális, mert most már köztudat, hogy kizárólag csak értelmi mértékkel lehet megmérni, hogy a közéletben való tevékenységre kik alkalmasak és kik alkalmatlanok. Tessék erre az egyedül helyes álláspontra helyezkedni jés akkor az elfogulatlan vizsgálódásnak konstatálnia kell, hogy a női munkateljesítés úgy közgazdasági, mint kulturális téren, valamint szociális téren tökéletesen egyenértékű a férfi munkaerejével. Ez egészen természetes is, tisztelt Hölgyeim és Uraim, mert hiszen a nő és a férfi agy- és idegrendszere között semmi lényeges különbség nincs. És ha mindeddig eredményekben nem mutatott fel olyan sikert a női munkateljesítés, mint a férfi munkateljesítése, ennek a legfőbb magyarázata

az, hogy a férfi mindezeidig a munkateljesítésnek igen sok körét egészen a maga számára foglalta le. Mennél inkább megszűnik a férfiaknak ez a, hogy úgy mondjam monopolisztikus állása és mennél hosszabb ideig fejthet ki a nő, mint szabad versenytárs munkát, annál inkább fog eltűnni az egyenlőtlenség a két munka között és előáll az, hogy a női munkateljesítés mind kulturális, mind közgazdasági és szociális téren teljesen egyenlő értékű a férfi munkateljesítésével. Bizonyíthatnám ezt részletesen, ha végigmennék a különböző munkák között. Én azonban csak egy teret akarok kiragadni és a nő munkateljesítését akarom megvilágítani, kapcsolatban azzal, hogy milyen nagy értéke lesz annak, ha szava lesz az állami élet irányításában. Ez a közegészségügy tere. (Halljuk! Halljuk!) Világháború kellett, hogy végre megértsük, hogy az emberi javaknak legértékesebbje mégis az élet, hogy az új korszaknak, amelyet a demokrácia korszakának neveztek el és amelyről kívánjuk, hogy megérdemelje ezt az elnevezést, nagy embergazdasági politikát kell folytatnia. Ebben igen nagy és lényeges szerepe van a nőnek. Az egészség ellenségei a kultúra előhaladásával, a városi élet fejlődésével és a tömegek együttlakásával folytonosan növekednek. Mindezekkel szemben'fel kell vennünk a harcot és főleg a nőnek kell magára vennie a harcot; azt hiszem, hogy a nők gyenge vállalai ezt a nagy terhet igen nagy könnyűséggel fogják elbírní. A nő már akkor kezdi a küzdelmet az egészség terén, amidőn új nemzedéknek van hivatva életet adni. Amidőn a nő az anyaválétel rögzös útját járja, köteles önmagára nézve bizonyos hygienikus rendszabályokat megtartani és nemcsak a maga egészségének használ ezzel, hanem sokkal nagyobb mértékben a jövőndő nemzedék épségének is. Majd következik a gyermekgondozás és nevelés. Mindkét nehéz családi és társadalmi munkakört a nő szinte egyedül tölti be. Nemcsak a családban, hanem a társadalomban is az egészség öre. (Ugy van!)

Az egészség megóvásának és fentartásának két nagy iránya van: egyik az orvoslás, másik az ápolás. A nő az orvoslásból is jelentékenyen kiveszi részét, hiszen ma már nagy számban vannak nőorvosok, akik főleg a háborúban igen nagy szolgálatot tesznek. A testi egészség fentartásának talán még nagyobb tényezője az ápolás. Az orvos megadja a diagnózist és a rendelést, a gyakorlati keresztülvitel az ápolásé. A nő gyengédebb lényénél fogva első sorban alkalmas az ápolásra, hiszen ez nagy türelmet, odaadást, fáradtságot igénylő feladat. Ha áttekintjük a nő hygienikus és szociális munkakörét, amelyet avégből kell kifejtenie, hogy erős, egészséges, munkabíró nemzedéket állíthassunk kultúrmunkába, akkor konstatálnunk kell, hogy ezeknek a nagy szociális-hygienikus kérdéseknek felkarolása igenis első sorban a nők hivatása. Az anya- és csecsemővédelem, a gyermekvédelem, a tuberkulózis, a venereás betegségek és az alkoholizmus elleni küzdelem, a női és gyermekmunka kellő védelme és sok egyéb nagy probléma — last not least — a lakás-kérdés: mindez a nő tevékenységét igényli, mindezek a kérdések jól, eredményesen csak akkor lesznek megoldhatók, ha a nők oly önfeláldozóan fordítják erre erejüket, mint eddig. Nyíltan és őszintén bevallom, hogy a nőkérdésben és a női választójog támogatása ügyében az a két évtizedes gyakorlat győzött meg, amelyet a tuberkulózis elleni védelemben szereztem és konstatálnom kell, hogy nemcsak számban a legtöbb,

hanem a legodaadóbb, a legmegértőbb és fáradhatatlan munkatársakat mindenkor a női társadalom körében voltam szerencsés megtalálni. (Taps.)

Csak egyetlen pontot ragadok ki, ami talán közönséges hangzásúnak tetszik, de fontosabb mindennél: a tisztaság kérdését. Hogyha az abszolút tisztaságot sikerülne megvalósítani, a fertőző betegségektől szinte egyszersmindenkorra sikerülne megóvni az emberiséget. Már pedig a tisztaság kultuszának a nő az apostola. Magasabb kultúrfokon nő és férfi egyaránt rajongója a tisztaságnak. De a nő még kezdetleges kultúrfokon is igazán odaadó lelkes híve, letéteményese a tisztaságnak, a táplálkozás, a ruházkodás, a lakás és az életviszonyok tekintetében. Méltóztassék elképzelni, hogy minő óriási lökést ad az anya- és csecsemővédelemnek, a tuberkulózis, a venereás betegségek, a prostitúció, az alkohol elleni küzdelemnek, a női és gyermekmunka védelme ügyének, a lakáskérdésnek és egyéb szociálhygienikus kérdéseknek, ha a törvényhozás összeállítarsában a nő, mint aktív tényező résztvesz. Nem akarok e kérdésbe részletesen belebocsátkozni, csupán egy ellenvetésre mutatok rá, amelyet fel szoktak hozni. (Halljuk!)

Azt mondják, hogy a nő nem teljesíti a véradót, a katonáskodás kötelességét, nem vesz részt a haza védelmében, ennél fogva nem követelheti ugyanazokat a jogokat, mint a férfi. Erre nézve első válaszom az lehet, hogy a nő nem teljesíti a katonáskodás kötelességét, de annál sokkal nagyobb és szentebb kötelességet teljesít: az anyaságnak fájdalmas, nehéz és áldásos kötelességét. És én nyíltan felteszem a kérdést: miből háramlik a világra nagyobb haszon: abból az életirtásból, amelyet a katonaság teljesít, vagy abból az életadásból, amely a nő legszentebb, legmagasztosabb kötelessége? Még egy tekintetet vetek azokra a motívumokra, amelyek az ellenkező felfogásnál a katonáskodással kapcsolatban szerepelnek. Felhozzák, hogy a nő fizikailag gyengébb. Sokkal nagyobb motívum ennél az, hogy a nőnek egész felfogása homlokegyenest ellenkezik a békétlenséggel, a háborúval. A nő' született pacifista, tehát ezért is szükség van arra, hogy a nők a közügyekben résztvegyenek, hogy olyan állandó társadalmi rétedet alkossanak, amely elvi ellenlége, a háborúnak és elvi ellensége azoknak, akik a kultúra folytonosságát eszeveszett, örült háborúkkal megzavarják. Már csak ez a szempont is nagyon indokolja, tehát ép a nem katonáskodás szempontja teszi indokolttá és szükségessé a nőnek aktív résztvételét a közügyekben. (Zajos helyeslés.)

Nem akarok több szempontra kiterjeszkedni, hanem abban konkludálok, hogy valamint a szabadok tették magukhoz hasonló jogúakká annak idején a rabszolgákat, valamint Magyarországon a nemesség tette szabaddá a jobbágyokat, úgy most nekünk, férfítársadalomnak, kötelességünk megnyitni a nők előtt a közjogok sorompóit. A határozati javaslatot elfogadom, (El-lenzés, helyeslés, taps.)

Glücklich Vilma: Nagy hálával nyugtázzuk ő excellenciájának elismerését avval a szociális munkával szemben, amelyet a nők részéről évek óta tapasztal. Reméljük, hogy a közmunka terén is találkozni fogunk vele és módunkban lesz, hogy elősegítsük igazán nemes törekvéseinek megvalósítását. Most pedig átadom a szót ügyünk egyik nemcsak legrégebb, de: legtevékenyebb harcosának, dr. Giesswein Sándornak, akinek neve önkéntelenül ajkunkra tolul és eszünkbe int mindannyiszor, valahányszor a nőknek, akár gaz-

dasági, akár erkölcsi, higienikus vagy akármilyen érdekéről van szó és akihez sohasem fordultunk hiába, ha ezeknek előmozdítására az ő munkája kellett.

Dr. Giesswein Sándor: Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Örömmel ragadom meg a szót és mindenekelőtt kijelentem, hogy a határozati javaslat-hoz csak röviden kívánok szólni, nemcsak az idő előrehaladottságára való tekintettel, hanem, mert én erről a dolgról különféle értekezletek, ülések alkalmával a parlamentben is beszéltem s így egészen röviden összefoglalhatom, amit mondani akarok.

Vége-valahára beköszöntött nálunk, Magyarországon, hogy mindazok, akik egy új haladó Magyarországot óhajtottunk és kívántunk, beláttuk, hogy most már végre nem utópia a nők választójoga. Hiszen még nincs meg, de már olyan komoly dolog, amellyel mindenkinék, még a B. H.-nak is foglalkoznia kell.

Nemrégiben Svájc-ból egy egyesülettől, amelynek neve: Vereinigung für Menschheitsintressen, azt a felszólítást kaptam, hogy mondjak véleményt arról, hogy Magyarországnak mire van szüksége a demokratizálás tekintetében. Én azt mondtam, hogy nekünk bizony igen-igen sokféle van szükségünk és úgy látszik, hogy most van komoly reményünk, hogy e téren előrehaladunk. De hozzáteszem, hogy a Nyugaton se gondolják önök, hogy Önöknek nincs még valamire szükségük, mert én csak azt ismerem el demokráciának, ahol a nőnek is megvan a maga politikai joga. (Taps.)

Erős meggyőződésből hosszabb idő óta a nyilvánosság előtt is vallottam ezt az álláspontot, amelyet nem resteltem azelőtt sem és azt se bántam, ha ezzel kapcsolatban kifigurázni próbáltak, sőt abban a megtiszteltetésben is részesltem, hogy egy élclap rajzolója ceruzája hegyére Vett és Schwimmer Rózsa öngyűsgával együtt lerajzolt karonfogva, amit én a magam részéről inkább csak megtiszteltetésnek vettem.

A sok kérdésre, amelyet e tekintetben hozzám intéztek, megmondom őszintén, hogy hát a Giesswein hogy is került ide a feministák közé? Engem először a szociálpolitikával való foglalkozás bevitt a pacifizmus templomába. Láttam, hogy hiába törekszünk mi a nép jólétén segíteni, általános jólétet teremteni, ha nem tudunk biztosságot szerezni afelől is, hogy amiért az ember fárad és törekszik, azt állandósítsuk és hogy egy háború veszedelme ne dönthesse össze egész kultúránk épületét. Én a pacifizmus templomában talákoztam a feminizmussal. Ott láttam, hogy a pacifizmust keresztülvinni nem lehet és egyéb szociális problémákat sem lehet megoldani a nők politikai hozzájárulása nélkül, meit ezt a nagy programot, a népeknek kölcsönös megértésen alapuló világszövetségét egyoldalúan mi férfiak sehogy sem vagyunk képesek megvalósítani, ehhez nekünk okvetlenül a nők segítségére van szükségünk.

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim! Ha mi egy külön jövőt akarunk biztosítani, akkor nekünk egészen ni is politikai és társadalmi rendszerbe kell beilleszkednünk. Sokszor emlegetik Krausewitz mondását: »Der Krieg ist eine Fortsetzung der Politik, nur mit anderen Mitteln.« Hát, mélyen tisztelt uraim és hölgyeim, én aláírom ezt a mondást, de bizony furcsa és nem valami dicséretes a politikára nézve, amelyet eddig követünk, hogyha ez a mostani háború annak a folytatása.

Meg akarom nyugtatni előttem szóló Schwimmer Rózsa úrhölgyet, aki azt mondotta, hogy nem kell ez

a választójog a nőknek, mint a háború jutalma. Én úgy állítom fel a tételt, hogy a háború annak a következménye, hogy nem volt meg előbb Európában a nők választójoga. És ha most ébrednek erre a tudatra Európa népei és mi is Magyarországon, ez annak a következménye, hogy mindig többen és többen lesznek azok, akik be fogják látni, hogy a politika a nő számára nem erkölcsstelenítő, hanem ellenkezőleg, a nőknek részvétele a politikát erkölcsösítő működés. Igen tisztelt hölgyeim és uraim, ez az, amitől sokan félnek, és mint pap, erkölcsi szempontból csak egészen röviden szólok hozzá ehhez a kérdéshez. Sokan vannak, akik félnek attól, hogy a politika erkölcsstelenítő hatással lesz a nőkre. Hát olyan politikánk van nekünk, amelytől fertőzöttek lesznek azok, akik foglalkoznak vele? De tapasztalatokra is hivatkozhatunk, hogy¹ mi van ott, ahol bevezették a nők politikai választójogát, fiz Ausztráliában megfordult utazók közül például olyan is, aki nem feminista, kénytelen beismerni, hogy a nőket a politizálás nem vonta el a családi otthontól és nem áll az, mintha nem tennének eleget anyai és hitvestáris kötelezettségüknek, sőt kénytelen beismerni azt is, hogy a politikának erkölcsi irányban való vezetése mindenütt, ahol a nők is résztvesznek a politikában, előrehaladt és eredményesebb lett, pl. az alkoholizmus elleni védekezés.

Már többször idéztem és legyen szabad ma is megemlítenem azt a klasszikus megfejtését egy amerikai főpapnak, akit meginterviewoltak, hogy mit tart a női választójogról? Nem mondott se igent, se nemet, hanem egy eleven példával igazolt. Azt mondotta, hogy egy államnak egyik városában állandóan éjjeli rendzavarások voltak. Mindennapos volt a zenebona és a lárma. Hiába volt minden, a polgármester nem mert erélyesen fellépni, mert rendszeren ő is résztvett a mulatozásban, vagy jóbarátai voltak a társaságban. Végre nagy tette szánták magukat a városban. Nőt választottak meg polgármesternek. A nőpolgármesternek pedig első dolga volt elrendelni, hogy minden kocsmát este 10 órakor be kell zárni. A nő sok helyen kevésbé van feszélyezve, bátrabban léphet fel, nagyobb is a bátorsága, amiről már előttem szólottak és őt nem is köti bizonyos társadalmi respektus; amidőn arról van szó, hogy: a tartós békét megalapítsuk, akkor is jobb helyzetben van, mert a nőnek nem vethetik szemére, amit a férfiakkal szemben megtehetnek, hogy »azért beszélsz így, mert félsz a katonáskodástól«, e téren tehát a nő többet tehet. Épen ezért azt mondom: sokféle jövődölgetés van, hogy mi fog véget vetni a háborúnak; az egyik azt mondja: fegyverrel fogjuk a békét megteremteni, jogaink és igazaink védelmét fegyveresen fogjuk kivívni, a másik azt mondja: a gyomor fog parancsolni; — én egészen mástól várom a békét: az anyák fogják megalkotni a békét! (Percekig tartó taps.)

Egy francia miniszter már húsz évvel ezelőtt azt mondotta: »Asszonyok, miért hallgattok, midőn háború! és békéről van szó, hiszen ezt megakadályozni volna a ti igaz hivatástok! Anyák, védelmezzétek meg gyermekeitek életét!« De következetesnek kellett volna lennie; adta volna meg a nőknek a választójogot, mert hogyan szóljanak hozzá a háború és béke-kérdéséhez, amikor a politikába nincs beleszólásuk?! Talán a kávéházakban, a zsúrokon vagy otthon, vajjon ki fogja őket itt meghallgatni? Ha azt akarjuk, hogy a nők érvényesíthessék szavukat, hogy az anyák védelmezhesék gyermekeiket, akkor nekik nemcsak aktív, hanem passzív szavazati jogot is kell adni, hogy felemelhesék

szavukat a népek kölcsönös megértése mellett itt és más (országokban. (Élénk helyeslés és taps.)

Igen tisztelt hölgyeim és uraim! Az előttem szóló Lukács György ő excellenciája hivatkozott arra, hogy valamint egyszer az urak, a nemesek jogait átruházták jobbagyaikra, úgy most a férfiak ruházzák át a nőkre a jogokat. Én nem félek attól, hogy ha mi megosztjuk a jogainkat, akkor valamit veszítünk jogainkból, hanem ellenkezőleg, itt nem férfiról vagy nőről, hanem emberi jogokról van szó. Így jönnek csak harmonikusan kifejezésre az emberiségnek igényei, kívánságai, amely emberiségnek törekvései nemcsak a férfiúban vannak le" téve, hanem a nőben is és minél tökéletesebben jutnak kifejezésre, annál nagyobb javukra válik nemcsak a hőknek, hanem a férfiaknak is. Ezért mondja egy francia író az ő könyvében, hogy nem fél attól, hogy mi férfiak valami keveset elveszítünk jogainkból, mert bizonyos, hogy az emberiség maga sokat fog nyerni, abban az emberiségben pedig mi is ott vagyunk és abban az emberiségben mi is nyerni fogunk. (Éljenzés, taps.)

Azért itt van az ideje, hogy az el avult frázisok közé helyezzük, még ha magas ajkának tulajdonítják is, aj olyan mondást, hogy a nőnek három K betű való: Küche, Kinder, Kirche. Manapság a Küche úgyis üres, amikor se zsír, se liszt; vajjon a Kinder csak arra való és a nő csali azért szüljön és nevelje fél őket, hogy évek múlva egymást leöljék és gyilkolják? s végül ami a rjarchet illeti, azt mondom, hogy menjen a nő a templomba, a Béke templomába. (Lelkes éljenzés.)

A régi Rómában volt a Janus temploma, amely csak a béke idején volt zárva, ami nagyon ritka dolog f volt akkor, — hozzák létre a nők azt, hogy a mif templomaink, a Béke templomai, mindenkor nyitva legyenek! Ez a mai nőnek a hívata. Így fog a magyar nő is eleget tenni hazafias kötelességének és én azt mondom, hogy Európa akkor lesz igazán európai, hogyha mindenütt meg lesz a nőnek a politikai joga és a magyar hazának azt kívánom, hogy legyen magyar, de legyen európai is, mert e kettő nincs ellentétben és ha Magyarország nem tud európai lenni, akkor magyar se lesz. (Úgy van! Úgy van!)

Hozzájárulok tehát a határozati javaslatához és hozzáteszem, hogy legyünk egymásnak segítségére, hogy amit most már mint tiszta igazságot látunk, működünk közre mindnyájan mennél nagyobb propagandával, hogy az meg is valósuljon a maga egész teljességében. (Hosszszantartó taps és éljenzés.)

Glücklich Vilma: A sok közös munka után, amelyet éppen Giesswein képviselő úrral folytattunk, reméljük, hogy nincsen messze a közös örvendezés ideje. Most pedig átadom a szót a demokrata-párt olyan tagjának, aki mindig igazi demokrata volt, aki sohasem isinert különbséget a nő és férfi joga között és erről oly sokszor tanúságot tett: dr. Pető Sándornak.

Dr. Pető Sándor: Tisztelt hölgyeim és uraim! A nyilvános gyülekezetek ökonómiaja azt kívánja, ellentétben a koncertek programjával, hogy mennél hátlább van valaki a felszólalások sorában, annál rövidebb legyen. Ezt a szabályt szem előtt fogom tartani és igen rövid leszek nyilatkozatomban, annál is inkább, mert önagsága szíves volt megállapítani, hogy én a női választójognak régi híve vagyok és mert többször résztvettem az Önök gyűlésén is. Ezúttal azért jöttem él, tisztelt hölgyeim és uraim, hogy átadjam önöknek a demokrata-párt üdvözlését és hogy kijelentsem azt, hogy a demokrata-párt ahhoz a felfogásához, elvi álláspontjához, amely a demokrácia épületének teljes betetőzé-

séhez feltétlenül kívánja a női választójogot, most is épp úgy ragaszkodik, amikor egyik tagja épp a választójog megalakítására a kabinetbe meghivatott, mint ragaszkodott a múltban. Azt hiszem, a női választójog hívének elegendő garancia ez arra nézve, hogy a legközelebbi választójogi törvénybe igenis bele lesz iktatva a női választójog. (Lelkes taps.)

Tisztelt hölgyeim és uraim! Amikor ez a szerencsék len, véres és szomorú háború kitört, nemcsak azért ejtett bennünket kétségbe, mert elpusztított emberben és egyéb javakban minden értéket, hanem azért is, mert úgy látszott, hogy a demokráciáért Európaszerte folytatott minden küzdelem hiábavaló volt, egyes emberek, az emberek kis csoportja döntött a milliók élete és halála, a béke vagy pusztulás kérdése felett, gyöngének, tehetetlenek bizonyult minden demokratikus szervezet és úgy gondoltuk, hogy a háború egyúttal a reakciónak, a cénzárizmusnak és a cárizmusnak sötét uralmát hozza a maga teljességében vissza Európába. Mennél tovább tartott a háború, annál inkább oszlott el ennek a kétségbeesésnek hangulata. A lehanyatlott, halottnak vélt demokráciát álmából ismét felébresztette az orosz forradalom. (Taps.)

Ekkora eseménye a világnak a francia forradalom óta nem volt és erősen hisszük, hogy a világra gyakorolt hatása sem lesz kisebb, mint a francia forradalomé volt. Ez az orosz forradalom nemcsak a tetszhalott demokráciát támasztotta életre Európaszerte, hanem egyúttal eszméletre hozta, józanságra juttatta a reakciót is, józanságra ébresztette fel azokat, akik fölöttünk uralkodtak, akik élet és halál, háború és béke fölött döntöttek s mindenütt belátták azt, hogy a demokráciát segíteni, érvényesíteni kell, uralomra kell juttatná, ha a véres forradalmakat, ha az¹ anarchiát, ha mindennek, ami most létezik, a tönkretételét és elpusztítását ki akarjuk kerülni. (Taps.)

Így alkudott meg a konzervativizmus, az osztályuralom a modern eszmével és a demokráciával. És ennek köszönhetjük, tisztelt hölgyeim és uraim, azt, hogy hirtelen és váratlanul, amiként a nagy természeti erupciók szoktak jönni, nyálunk is egyszerre egy új rendszernek, egy új szellemnek a hajnala, egy új (szellemnek a kontúrjai mutatkoznak, aminek egyik jelensége az, hogy királyunk olyan kormányt nevezett ki, amelynek első és leg-sürgősebb feladata az általános választójog törvénybe iktatása. Azoknak, akik a demokráciát ebben a kabinetben képviselik és nekünk künn, akik ezt a kormányt az általános választójogi törvény megalkotásában a legteljesebb erőnkkel támogatni akarjuk, programmunkban van a női választójog és e támogatást ez a kormány csak addig élvezheti, amíg a női választójog kérdését is megoldani akarja. Amely pillanatban ezt a kérdést el-ejti, Magyarország demokratikus rétegeinek támogatását is elveszíti. (Éljenzés és taps.)

Ismerik azt a politikai adomát, sőt nem is annyira adoma, mint valóság, hogy mikor 1906-ban a koalíció kormányra jutott, szintén a választójog jegyében és Bécsben a vonatra ültek, mire Pozsonyig értek, már egyetértettek a kormány tagjai abban, hogy a választójogot megcsinálni nem fogják. Ettől a mai viszonyok között nem kell félnünk. Ki van zárva, tisztelt hölgyeim és uraim, a legcsekélyebb mértékben se legyen aggályuk, mert hiszen a kormányban a demokráciát olyan férfiak képviselik, akik vezérei a demokráciának, akik a maguk demokratikus nagy erejével és karakterével mentek be és ki van zárva, hogy ők egy pillanattal tovább ott maradjanak, mint amíg a maguk becsületes meg-

győződését és igazságát képviselhetik. Azonban, hogy ezt a köznapi kifejezést használjam, a sült galamb nem repül az ember szájába. Megvan a kormányban a Jóakarát és megvan azokban is a jóakarát, akik ezt a kormányt a választójog kérdésében támogatják. Ez azonban mind nem elég. Az események mindenkor azt igazolják, hogy minden osztály, minden szervezet csak annyi sikert és eredményt tud elérni, amennyit a maga szervezetének erejéből kiküzd. Ha tehát azt akarjuk, hogy a program ni mennél rövidebb idő alatt valósággá váljon, akkor arra kérem Önöket, épp ezen szép eszmék érdekében, amelyeket előttem szólók hangoztattak, — mert engem is nemcsak azért érdekel a női választójog, mert az emberi jogegyenlőség épületéhez feltétlenül szükséges, hogy e téren is egyenlők legyünk, — de mert én a nőkben a demokráciának legerősebb harcosait látom, és azért vágyódom a nők politikai szerepe után, mert azt hiszem, hogy ezzel a demokráciát is erősítem, — arra kérem önöket, hogy most, amikor közel vagyunk minden jel szerint a célhoz, komoly és erős, nem lankadó és soha nem szünetelő szervezkedéssel mutassák meg erejüket, mert amennyi erőt fognak mutatni annyi jogot fognak elérni! (Szünni nem akaró taps és éjjezés.)

Glücklich Vilma: Megnyugtathatom a képviselő urat, hogy mától kezdve addig a napig, amíg a választójogi törvényt a országgyűlésnek mindkét Háza el nem fogadta, nem fogunk ismerni ennél fontosabb ügyet. Amint a kórházban nem lehet egy beteget magára hagyni, és ahogy ki kell tartani, ahol burgonyára várunk, úgy nem hagyjuk magára ezt az eszmét egy pillanatra sem és kitartunk, együtt várjuk a választójogot, még ha akármilyen áldozattal és fáradsággal jár is ez. És amikor ezt sz ígéretet teszem, azt hiszem, önök mindnyájan velem együtt teszik s így valamennyiük nevében beszélhetek. Most pedig Schwimmer Rózsa tagtársunk fog egyesületünk álláspontja szempontjából röviden reflektálni az elhangzottakra, amelyekért újból hála köszönetet mondok.

Bédy-Schwimmer Rózsa: Tisztelt uraim és hölgyeim! Egy félreértés merült fel, amelyet szükségesnek talállok eloszlatni. Ha én azt mondtam, sajnálom, hogy nálunk pártok programjukba nem veszik bele a nő választójogát, ez nem jelenti azt, hogy szeretnők egyes pártoknak köszönni a választójogot. Hiszen nemzetközi mozgalmunknak egyik alapelve, hogy míg a nőknek nincs választójoguk, addig sem mint egyének, sem szervezeteikben ne csatlakozzanak egyes politikai pártokhoz, hanem tartsák meg azt a pártköziséget, amely biztosítja, hogy minden párton belül a kultúremlerek, akik a kultúra szempontjából és szociális szempontból akarják, dolgozhassanak a nő választójogáért; ezeknek összessége kezéből vegyék át jogaikat. Amikor irigységgel beszéltem olyan pártokról, amelyek programjában benn van a női választójog, csak azért irigykedtem, hogy azok már oly kultúrfokon állanak, hogy merik és nem restellik programjukba venni, mint ahogy Amerikában megtette minden párt kivétel nélkül, mind a republikánus, mind a demokrata-, a progresszív- és szociáldemokrata párt egyaránt; az Amerikában működő partok mindegyikének programjában hivatalosan benne van. Én csak azt sajnálom, hogy a mi pártjaink összessége nem tart még ott, hogy programjában követelje a nő választójogát.

Midón politikai bizottságunk elnöke, gróf Teleki Sándorné bejelentette, hogy itt pénzre van szükség és hogy ő tízezer koronás adományt szerzett, s amidón egyesületünk ügyvezetője hozzátette, hogy vannak már,

akik adtak és még többen, akik majd akarnak adni, látam, hogy sokaknak szemé felragyogott, hogy itt aj alkalom, most adhatok; most arra kérem önöket, legyenek szívesek az összeg hangos bemondásával itt rögtön nyilatkozni, mennyivel kívánják a 10.000 koronát megtoldani, hogy azt az erőt, amelynek kifejtésére gróf Károlyi Mihály és dr. Pető Sándor oly meggyőzően és nagy erővel buzdítottak, tényleg kifejthessük.

Glücklich Vilma elnök: Ezek után felteszem a kérdést, elfogadja-e az értekezlet az előterjesztett határozati javaslatot? Határozatilag kimondom, hogy egyhangúan elfogadták. Ezzel a mai gyűlést bezárom.

(A megindított gyűjtés eredménye a helyszínen 15.800 korona volt).

Befolyt a múlt számhan már megemlített gróf Teleki Sándorné útján felajánlott 10.000.—, továbbá Szirmay Oszkárné 7000.— koronás alapítványán kívül

Lánczy Leó (Pesti magyar kereskedelmi bank útján)	1000,
A június 16-iki tagértekezleten gyűjtött összeg	540,
Ormódy Vilmos	500,
Ungar Dezsőné	500,
Geszty Rezsőné	300.
Glücklich Vilma	200.
Dr. Gold Simon	200.
Zablerné Márai Margit	200.
Strelinger Gyuláné	100.
Dr. Gonda Illésné	100.
Kovács Ella	100.
Szegvári Sándorné	100.
Istvánffy Gyuláné	100.
Sebesta Kolosné	100.
Stern Károlyné	100.
Dr. Weissberg er Miklósné	100.
Dr. Kemény Fülöp	100.
Dirnfeld Janka	100.
Glücklich Emiine	100.
Behr Hilda	100.
Welder Gyuláné	100.

koronát.

Továbbá: Wohl Sándorné, Parcellné Kozma Flóra, Kövér Károlyné, Schlanger Melanie, Révész Sámuelné, X. egyenként 50.— koronát; Dinnfeid Erna 30 koronát; Névtelen, Katona Béláné, Vándor Iván, Altai Margit egyenként 20.—] koronát; N. N. 20.— koronát; dr. Steinberger Sarolta 10.36] koronát; Kamócsy Jézsetoé, Löw Adolf, Opler Elza, Spitzer Izidoraé, Fekete Józsefné, özv. dr. Fekete Samuné, Márai Sándorné, Somló Ede, Lukács Kamilla egyenként 10.— koronát; László Józsefné 6.— koronát; Türk Sándorné, Reitzer Ilona, özv. dr. Nagy Jakabné, Özv. Schsicher Ferencné egyenként 5. koronát; özv. Dalma Józsefné 8.— koronát; Karcsay Aladáraé 23.— koronát; Krumanachkr Stefánia 4.— koronát; Mantter Rezső, Herrmann Szigfrid egyenként 10.— koronát; Tschirtz Kriszta 2.50 koronát.

Fájós lábakra

ajánlja készítményeit

Gerő Adolf Fia ortopéd cipőmester
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 14. sz.

„Semmi jelentős”

— Ludwig Fulda. —

Megszűnt a szilaj hadilárma,
Nem pusztít a vad csata rontón,
Nem hallszik a harc zaja már ma,
Olmós pihenés van a fronton.

Nem moccan a had csatakészen
És hallgat a mélyben az árok
Csak messze, egész kicsi részen
Harcolnak elől a csatárok.

Csak egy baka hall le, kegyetlen
Sebtől elalél, szeme ráng és
Elvérezik, ő az egyetlen —
Egy dús, fiatal tűzű lángész.

Fejében a föld csodakincse —
Ő benne az új tüzek égnek,
Hogy majd minékünk odahintse
S fényt adjon az emberiségnek.

Most fekszik az éjbe sötéten,
Meredten a sírba pihent hős,
S az áll csak a kommunikében:
„A harcba ma semmi jelentős.”

Fordította: Kosztolányi Dezső.

Hol van a nők politikai választójoga?

Európa.

A háború előtt volt:

Ausztria tartományai közül Csehországban az 1861-iki választójogi törvény alapján aktív és passzív tartománygyűlési választójoguk van a községi választófoggal bíró nőknek, (ha 30 évesek; adó- vagy műveltségi census alapján). Galíciában magasabb adócensus alapján. Voralbergben az adófizető hajadon vagy özvegy nők tartomány gyűlési választók.

Man-sziget (Nagybritanniához tartozik, de autonóm jogú) 1880 óta, általános.

Finnország 1906 óta általános, aktív és passzív.

Norvégia 1907 óta, aktív és passzív. Választó minden nő, aki Városban 400, községekben pedig 300 korona jövedelem után fizet adót. Ez az összes norvég nők kétharmadának adott választójogot. 1913 óta általános, aktív és passzív.

Bosznia és Hercegovina 1909 óta, közvetett választójog az I. kúria 1. osztályában, ha önjogi, földbirtokos és mint ilyen legalább 140 korona földadót fizet a nő. (Az 1910. évi választásokon e census alapján 76 mohamedán, 1 szerb-orthodox és 1 róm. kath. nőnek volt választójoga).

A háború alatt megadta:

Dánia, 1915 óta általános» aktív és passzív,
Island, 1915 óta általános» aktív és passzív.

Anglia, 1917 június óta 30 éves korhatárhoz kötött aktív és passzív.

Amerikai Egyesült Államok.

A háború előtt volt:

Wyoming 1869 óta, általános, aktív és passzív
Colorado 1895 » » » » »

Utah 1896 óta, általános, aktív és passzív

Idaho	1896 »	»	»	»	»
Washington	1910 »	»	»	»	»
California	1911 »	»	»	»	»
Kansas	1912 »	»	»	»	»
Oregon	1912 »	»	»	»	»
Arizona	1912 »	»	»	»	»
Illinois	1913 »	»	»	»	»
Alaska	1913 »	»	»	»	»

A háború alatt megadta:

Montana	1914	óta,	általános,	aktív és passzív
Nevada	1914	»	»	»
Ohio	1917	»	»	»
Indiana	1917	»	»	»
N. Dakota	1917	»	»	»
R.-Island	1917	»	»	»
Michigan	1917	»	»	»

Más Amerikai Államok.

A háború alatt megadta:

Canada: Manitoba 1916 január 27-én, általános, aktív és passzív. — Saskatchewan 1916 február 14, általános, aktív és passzív, — Alberta 1916 március 2-án, általános, aktív és passzív. — British Columbia 1916 szeptember 14-én, általános, aktív és passzív. — Ontario 1917 január, általános, aktív és passzív. — Nova Scotia 1917 január, általános, aktív és passzív. Yucatan 1916 október óta. Mexikó 1916 október óta.

Ausztrália—Újzeeland.

Új-Zeland	1893	óta,	általános,	aktív és passzív.
Dél-Ausztr.	1895	»	»	»
Ny.-Ausztr.	1900	»	»	»
Új D.-Wales	1902	»	»	»
Tasmania	1903	»	»	»
Queensland	1905	»	»	»
Victoria	1908	»	»	»

Az Ausztráliai államföderáció mindezen állam aszszonyainak 1902-ben adta meg a federális választójogot. Taszmaniában, Queenslandban és Victoriában előbb volt meg a federális, mint az állami választójog.

A nők választójogának néhány fontos eseménye 1917-hem

Március. Az orosz forradalom alkotmányreformja választójogot ígér a nőknek.

Április. A galíciai autonómiát előkészítő bizottság vezetősége a lengyel nők választójogi szervezetének kilátásba helyezte a kenyérkereső és magasabb műveltségi cenzussal bíró nők választójogát.

Május. A svéd liberális pártok választójogi törvényt nyújtanak be a parlamentnek.

Május. Az angol nők censusos választójogára vonatkozó javaslatot terjesztettek az angol alsóház elé.

Június 20-án az angol parlament 291 szavazattal, 25 ellenében elfogadta a nők 30 éves korhatárhoz kötött választójogát.

Az ír alkotmány előkészítésével megbízott bizottság a választójognak a nőknek való megadása mellett foglalt állást.

A német alkotmány revíziójára kiküldött bizottságban a szociáldemokrata párt mindkét frakciónak képviselői követelték a nők választójogát.

Boselli olasz miniszterelnök egy nála járt választójogi nödeputációnak kilátásba helyezte a nők politikai egyenjogúsítására vonatkozó törvény előkészítését.

A nők választójogának néhány fontos eseménye június óta.

- Június 2. A Fővárosi Polgárok és Munkások Választójogi Bizottságának megalakulása. Programjában van a nőkre is kiterjedő választójog. — Schwimmer Rózsa választójogi és békeelőadása Újpesten, az újpesti feministák csoportjának rendezésében.
- Június 6. A »Népszava« politikai rovatában hozza az olasz szociáldemokraták békeprogramját, melynek egyik pontja »nemre való tekintet nélkül« általános, egyenlő, titkos és közvetlen választójog.
- Június 7. A »Világ« vezércikkében méltatja a nők érdemeit és számukra is követeli a választójogot.
- Június 8. A Fővárosi Választójogi Bizottság nagyarányú tüntetése a városháza udvarán, a Feministák Egyesületének, a Nőtisztviselők Országos Egyesületének és munkásnők szervezeteinek részvételével. — Bárczy polgármester a küldöttség határozatát fölviszi a királyhoz. — A Feministák Egyesülete, a Nőtisztviselők Egyesülete, a Férfiliga a nők választójoga érdekében és a Magyar Nők Békebizottsága táviratban felkéri a polgármestert, hogy határozatukat adja át a királynak. — A Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének jogi szakosztálya ülésében elhatározza, hogy a nők választójoga érdekében nagygyűlést rendez és küldöttséget meneszt a kormányhoz, mely a gyűlés határozatát átadja. — A Stettini radikális választójogi egyesület nagygyűlésén elhatározza, hogy felszólítja a radikális országgyűlési képviselőket a Poroszországban megvalósítandó egyenlő, a nőkre is kiterjedő, parlamenti és községi választójog sürgetésére.
- Június 10. A »Budapesti Hírlap« vezércikkben kifejti választójogi programját: vallási, nemzeti és nemi különbség nélkül, értelmi, erkölcsi, vagyoni és korbeli kvalifikáció cenzus alapján. — A radikális tisztviselők gyűlése a nőtisztviselők választójogáért is síkra száll. Követelik a nőkre is kiterjedő, általános, egyenlő választójogot. — A Választójogi Blokk megalakulása Újpesten az Újpesti Feministák csoportjának részvételével, kiknek nevében Glücklich Vilma ügyvezető felszólal. Az alakuló gyűlés határozta követeli a nők választójogát. — A Nagyváradi Blokk alakulása a Feministák Egyesületének részvételével.
- Június 12. A Feministák Egyesülete táviratban üdvözli gróf Eszterházy Móricot és kéri, hogy kormányalakító programjába vegye fel a nők választójogát. — A Radikális Párt ülésén elhatározza, hogy erélyes akciót fog kifejteni a nőkre is kiterjedő, általános és egyenlő választójog érdekében. — A »Berliner Tageblatt« félhivatalos forrásból hozza a porosz radikális néppárt határozatát, melyben felszólítja parlamenti képviselőit, hogy hassanak oda, hogy törvényhozás útján biztosítsák a nőknek teljes egyenjogúsítása a birodalomban, államban és községben.
- Június 13. Az orosz nők először szavaznak a községi választásokon.
- Június 15. A Frankfurti Radikális Néppárt a nők aktív és passzív választójoga és a nők teljes egyenjogúsítása érdekében határozatot hoz. — A megalakult választójogi kormány, melynek 6 tagja már előzően a nők választójoga mellett nyilatkozott, leteszi az esküt a királynak. — A Feministák és Nőtisztviselők Egyesületének tagjai az elutazó királynak ovációt rendeznek.
- Június 16. A Feministák Egyesülete politikai bizottságának nagyszabású értekezlete Glücklich Vilma elnöklésével. Előadó Bedy-Schwimmer Rózsa. Felszólalnak: Gróf Károlyi Mihály, Lukács György, dr. Giesswein Sándor és Pető Sándor képviselők. A határozati javaslatot gróf Teleki Sándorné, a politikai bizottság elnöke nyújtja be és megindítja a pénzadományok felajánlását a propaganda céljaira.
- Június 18. Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés a nők odaadó és önfeláldozó munkájának elismerését jegyzőkönyvben megörökíti és ez érdekében három kereskedő-asszonyt közfelkiáltással az Egyesülés választmányi tagjaivá választja.
- Június 19. »A Nap« közli két interviewját a nők választójogának közeli megvalósítása tárgyában: Glücklich Vilma, a Feministák Egyesületének ügyvezető elnökével és Wilhelm Szidónia, a Nőtisztviselők Országos Egyesületének titkárával. — A »Magyarország« Vezércikkében: »Nők az alkotmányban« és egy részletes tudósításban lelkesen méltatja a Feministák Egyesületének értekezletét, gróf Károlyi Mihály nagy fontosságú gyönyörű beszédét és a nők választójogának kivívására felszólít lankadatlan munkásságra.
- Június 20. A nyugdíjas özvegyek szervezkedése. Az alakuló gyűlésen a Feministák Egyesülete megbízottja beszél. Az elnök, gróf Csáky Adorján az egyesülés rokonszenvének ad kifejezést és biztosítja a Feministák Egyesületét közreműködésükről. — Az angol parlament harmadik olvasásban elfogadja a nők választójogának törvénytervezetét, mely 6 millió nőnek ad választójogot.
- Június 21. Az országház megnyitása. — A Feministák Egyesülete, melyhez a Nyugdíjas Özvegyek és Nőtisztviselők Egyesületének tagjai is csatlakoznak, nagyarányú tüntetést rendez az országház előtt. Üdvözli a nők választójogának híveit, minisztereket és képviselőket és propagandacédulákat oszt. — Gróf Széchenyi Aladár a főrendiházban és
- Június 22-én gróf Károlyi Mihály és dr. Giesswein Sándor a képviselőházban beszédjeikben a nők választójogát sürgetik, követelik.
- Június 24. A Budapesti Gyorsírók Társasköre választmányi ülésén egyhangúan elhatározta, hogy csatlakozik az általános, titkos, egyenlő és a nőkre is kiterjedő választójogi mozgalomhoz, amelyet melegen üdvözöl. — Lőcsén megalakul a választójogi blokk. Az értekezlet határozati javaslatát Fábry Géza tanár felszólalására olyan módosítással fogadták el, hogy a választójogi reform nemre való tekintet nélkül mielőbb valósággá tétessék.
- Június 27. A Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének választójogi nagygyűlése gróf Apponyi Albertné elnökletével. Előadó Perczelné Kozma Flóra, felszólalnak a miniszterelnök képviselőjében örgróf Pallavicini György államtitkár, továbbá Ugron Gábor belügyminiszter, Hammersberg László, Bakonyi Samu, Benedek János és Hédervári Lehel képviselők.
- Június 28. A vas megyei nemzeti munkapárt dr. Békassy István volt főispán elnöklete alatt egyhangú

határozattal kimondta, hogy az általános, titkos és nőkre is kiterjedő választójog elvi álláspontján álló párttagok ez álláspontjukat a párt kebelében sértetlenül fentartják.

Június 29. A Választójogi Blokk gyűlése Mátyásföldön Barabás Béla képviselő elnökletével, a Feministák Egyesülete nevében felszólal Glücklich Vilma, a nők választójoga mellett beszél gróf Károlyi Mihály. — Ballá Aladár programbeszédje Komáromban, melyben a nők választójoga megvalósítását is követeli,

Július 1. Nagykanizsán a Választójogi Blokk megalakulása. A Feministák Egyesületének megbízásából beszél K. Vámbéri Melanie. — Nagyváradon a Nagyváradai Feministák Egyesülete Agoston Péterné elnökletével választójogi népgyűlést rendez, előadó és a központ képviselőjében is beszél Glücklich Vilma; felszólalnak: Balogh Károly a függetlenségi párt, dr. Nagy Mihály a radikális párt és dr. Katz Lipót a szociáldemokrata párt képviselőjében. A képviselt pártoknak, valamint a választójogi politikusoknak a gyűlés üdvözlő sürgönyöket küldött.

Július 6. A németországi birodalmi gyűlésen a szociáldemokrata párt részéről a nők választójog behozatalára irányuló indítványt tesznek. — Az osztrák képviselőházban Ofner szociáldemokrata képviselő indítványt tesz, hogy a jövőben, a nők is lehessenek esküdtek.

Július 9-én a kolozsvári ügyvédi kamarában egy általános választójogot követelő indítvány kapcsán dr. Deák Albert követeli a nőkre is kiterjedő választójogot.

Július 12-én a Feministák Nagyváradai Egyesülete a választójogi blokk ottani impozáns tüntetésén, amely azt célozta, hogy a Városi tanács üdvözzölje a választójog kormányt, nagy számban vettek részt. — Madridban a spanyol nők egy küldöttsége 500.000 nő aláírásával ellátott petíciót nyújtott át a királynak, amely az egész nemzet hő kívánságát tolmácsolja Spanyolország neutralitásának megtartása iránt

Július 15. A Feministák Egyesületének nagyszabású gyűlése a régi képviselőházban. Glücklich Vilma elnöklésével. A gyűlés tárgya volt: A nők választójoga a gyakorlati élet szempontjából. Hozzászóltak: Beke Manó, Bíró Lajos, Kreutzer Lipót és Prohászka Ottokár.

A nő harctere.*

A sokat dicsért, de jogaitól még mindig megfosztott magyar nő emberfeletti küzdelmének következő pillanatképe közölte »Az Est« május 16, és 17-iki számában.

Szénrendelés és éjjeli varrogatás a gázlámpák alatt.

A langyos tavaszi éjszakában, a Dunakorzó szelíd fái alól e sorok írója este feltizenkét óra felé haza indult. Az Akadémia előtt a gázlámpa alatt két nőt pillantott meg, aki varrogatott. Nem mert újságíró, de mert bárkinek is feltűnő a gázlámpa alatt varrogató nő, megszólította őket.

— Nem rontják el a szemüket?

— Uram, mit csinálunk reggelig? — felelték. Haza nem mehetünk, mert kora hajnalban már itt kell lennünk, hogy felálljunk szénrendelésre.

* A múlt számból helyszüke miatt kiszorult.

— De hajnalig csak aludhatnának otthon?

— Nagyon messze lakunk és tessék csak bemenni a Nádor-utcába a Guttman Testvérek elé, ott majd megtalálja a többit.

Elindultunk hát a Nádor-utcába. Az odavezető keresztutca kapualjaiban, ahol még régi pesti kapukövek vannak, mindenütt egy-egy alvó ember húzódott meg, a járda szélén, mint fáradt madarak, asszonyok és leányok százai ültek, a Nádor-utca minden kapualjában gyerekek, asszonyok bóbiskoltak, feküdtek a járdaszélén, a háborús várakozások és tömegmegpróbáltatás között is a legszomorúbbak közül való volt ez a kép. Egy jóságos, kedves rendőr sétált fel és alá a sokadalomban, félig az alvókra vigyázott, félig pedig az utasítást kellett szem előtt tartania, hogy a sok-sok szegény ember ne csoportosuljon.

— Ha együtt maradnak, — mondta, — olyan zsvajt csapnak, hogy senki az utcában nem tud aludni.

—Hát mi van itt voltaképpen? — kérdeztük.

— Szénrendelés. Minden héten, két héten egyszer lehet szenet rendelni a Guttman Testvéreknél. Őt zsák szenet szállítanak házhoz és Budapest minden kerületéből idecsődülnek az emberek, hogy szenet kapjanak. Este nyolckor-kilenckor itt üldögélnek már az utca szélén, a házak alján, hogy reggel négykor a Guttman ajtajához állhassanak, amelyet csak kilenckor nyitnak ki.

Végignéztem a Nádor-utcán, a lámpák alatt varrtak, foltoztak, — még ide is kihozták az otthon szegény munkáját. Az ablakokból kíváncsi emberek nézték a különös sokadalmat és egy katonatiszt, aki ma jött vissza a harctérről, megkérdezte a rendőrtől:

— Persze, ezek mind ingyen kapnak majd szenet?

— Nem, százados úr, jelentem alássan, — felelt a rendőr.

— Örülnek szegényeknek, ha pénzért kapnak.

Istenem, mi lehet itt reggel négy órakor, amikor megkezdődik a tolakodás? Ez a sok szegény ember, hogy nekidőlhet az ajtónak, hogy elsőnek jusson be, hogy kapjon szenet, amíg el nem fogy. Még szép, hogy Guttmanék gondoskodnak róluk és legalább kéthetenként rendeznek szénrendelést. De hát mirevaló a szénközpont? Mirevaló a sok intézkedő szerv? Hiába van világháború, még a világháborúban sem rendes dolog az, hogy szegény asszonyok éjjel az utcán, a gázlámpák alatt varrjanak, foltozzanak. Különösen, ha tudjuk azt, hogy van és lesz elég szentünk.«

A Nádor-utcai szénecsata.

»Az a szomorú küzdelem, amely a Nádor-utcában folyt tegnap a szénért, és amelyről már megemlékeztünk, délelőtt háromnegyed tizenegy óráig tartott, Reggel kilenc órakor a Nádor-utca feketélt a tömegtől és a kinemaludt, sápadt arcú emberek, akik az utcán ódöngve, a kapualjokban bóbiskolva virrasztották át az éjszakát, végső erejüket összeszedve, igyekeztek az első közé bejutni. Ennivalót, reggelit is hoztak magukkal, az utca tele volt papírrongygyal, élelemhulladékkal. A tolakodás délelőtt háromnegyed tizenegyig tartott, amikor kijelentették, hogy nincs több szén, több utalványt nemi. adnak, A tömeg ekkor nekilódult a bejárónak, hogy talán mégis sikerül és e közben két asszonyt le gázoltak. — Reméljük, hogy ez a kínos szénosztás ebben a formájában utoljára történt és hogy módot fognak találni egyszerűbb és emberségesebb megoldásra. De a megoldás ne legyen az, hogy egyáltalában ne adjanak szenet.«

S aki olyan hüen meg tudja látni a nő szörnyű megpróbáltatásait, a családját ilyen pokoli szenvedések árán fentartó nők martyriumát: az »Az Est« még most sem követeli a nők választójogát. Még most is csupán a férfiak választójogában látja a demokrácia megvalósulását.

Ankét a nemi betegségek elleni küzdelemről.

(Folytatás.)

Mellerné Miskolczi Eugenia előadása
a cselédügy reformjáról.

Dogmának el van fogadva itt az ankét folyamán is hallottuk orvosoktól, jogászoktól, szociológustól: a prostituáltak zöme cselédek közül kerül ki. Visszafelé következtetve már most ebből, életfelfogás szerint kétféleképpen adták meg e jelenség magyarázatát. Az első a praedispositiós megállapítása: terhelttség, degeneráltság, rossz hajlamok. Neves publicistánk, kinek egyik kedvenc témája a cselédkérdés, azt állítja, hogy a falu kizárólag csak a degenerált leányait küldi a boldogtalan városiak nyakára; az egészséges el tud helyezkedni otthon is, arra szükség van, az a saját talajában megtalálja a táplálékát, a kenyérét. Mások a gazdasági viszonyokban, a családban, a cseléd gazdasági helyzetében, munkaviszonyaiban keresik a baj okát, de ezek is csak visszafelé következtetve.

Amikor mi itt a kérdést taglaljuk, nem szabad nekünk ily felületesen eljárunk, hanem azon kell kezdenünk, hogy összehasonlítjuk a két arányszámot: a kereső nők között a cseléd arányszámát hasonlítsuk a cselédek arányszámához a prostituáltak között. Miután pontos és részletes kimutatást a prostituáltakról csak a budapesti rendőrség állít fel, csak a budapesti adatokat lehet tekintetbe venni. A kereső nőkről szakmánként csali népszámláláskor vesznek fel adatokat, eszerint tehát az utolsó adatok 1910-ből vannak, mikor is Budapesten! volt összesen 172.079 kereső nő, ezek közül házi cseléd 67.922, vagyis valamennyi kereső nőnek 39.4 százaléka. Miután azonban ezen számokba bele van értve mindenkorú nő, 60 éves koron felül is, világos, hogy a prostituáltakkal való összehasonlításra ezek a számok nem alkalmasak. Fiatal kereső nő 15 éven alul 8077 volt, ezek közül 4179, vagyis 51 százalék cseléd, 15-20 éves korig 41.225 kereső nő, ezek közül 21.668, vagyis 52 százalék cseléd. Látjuk tehát, hogy Budapesten 1910-ben a fiatal kereső nők zöme cseléd volt. A budapesti államrendőrség csak 1914 óta, tehát a három utolsó esztendőben vezet olyan statisztikát, mely az újonnan jelentkező prostituáltak foglalkozását tünteti fel. E statisztika szerint az 1914-ban jelentkezett 748 nő közül 401 volt cseléd, tehát 53.6 %. Ez csak egy százalékkal magasabb, az imént kimutatott, az 1910. év adataiból veit 15-20 éves kereső nők cseléd-arányszámánál. Ebből az egy százalék-különbségből nem lehet semmi következtetést levonni.

Nem érdektelen tovább követni a rendőri statisztikát 1915-ben csökken a jelentkezők száma: 612 új jelentkező az előző évi 748-al szemben és egyúttal csökken a cselédek arányszáma (612-től 279, tehát 45.5 százalék, 1916-ban pedig a jelentkezők újabb csökkenésével 583 jelentkező, ezek között 272 cseléd, vagyis 39.1 százalék.) Méltóztatik látni, hogy ez a népszámlálási cselédarányszámon jóval alul marad, aminek valószínű oka azonban ismét nem a cselédek vagy helyzetük változásában keresendő, hanem a nőknek más kereseti ágakra való nagyobb önzönlésére vezethető vissza. A nők nagyobb részvételét az ipari foglalkozásokban bizonyítja a Munkás betegsegélyző pénztár kimutatása és a pénztár női taglétszáma 1915-ben az előző évhez képest 37.1 százalékkal emelkedett. Az 1916. évi razziákon előállított titkos prostituáltak között talált 30 százaléka a cselédeknek azt bizonyítja, hogy a cselédek közül a rendőrségi

igazolványokért jelentkezőknél aránylag még kevesebb a titkos prostituált.

A népszámlálás adatai szerint volt Budapesten 1910-ben

Kereső nő	15 éven alul	15-19 éves	20-29 éves	40-59 éves	60 éves és felül	Ismeretlen kor
Összesen . . .	172.079	8.077	41.225	82.616	30.540	10.209
ebből házi cseléd abszolút számokban	67.922	4.179	21.668	33.987	6.676	1.407
%-okban . . .	39.46	51.74	52.54	41.44	21.86	13.78

A rendőrségi jelentések szerint az erkölcsrendészeti osztályban újonnan jelentkeztek prostituáltak:

Összesen	1914-ben	1915-ben	1916-ban
Összesen	748	612	583
ebből házi cseléd abszolút számokban	401	279	272
%-okban . . .	53.6	45.5	39.1

Dr. Nékám F. kormánybiztos úr broszúrájának: »A venereás betegségek társadalmi kihatása« 29. lapján: az 1916. évi razziákon előállított titkos prostituáltak közül cseléd volt 30.0 %.

Miután tehát sikerült bebizonyítanom, hogy a cselédek korántsem lépnek nagyobb arányban a prostituáltak szőrméjébe és undorító pályájára, mint más kereső nők, leszegedhetem itt mindjárt, hogy tehát erkölcsrendészeti szempontból való mindenféle különleges elbánás velük szemben elkövetett súlyos igazságtalanság, jogtalanság.

Kétségtelen azonban, hogy miután a nemi betegségek és ezek forrásai a prostitúció folytonosan szedik szerencsétlen, bűnös és ártatlan áldozataikat, az a megállapítás, hogy a cselédek maguk vagy helyzetük semmivel sem rosszabb a kenyérkereső nők átlagánál, nem ment fel bennünket azon kötelesség alól, hogy a felem állapotokon gyökeresen javítsunk, különösen pedig a cselédkérdés legelső fontosságú, miután láttuk, hogy a kereső nők milyen nagy száma cseléd. Ha a cseléden és a cseléd helyzetén javítunk, igen sokat tettünk a nemi bajok leküzdése érdekében is. Míg azonban eddig, kik a cselédkérdéssel foglalkoztak, így állítottak fel a kérdést: miért prostituálják magukat a cselédek közül oly sokan? én úgy szeretném felállítani a kérdést: miért nem kerül ki sokkal kevesebb prostituált a cselédek közül, mint más keresők közül? A cseléd gazdasági helyzete sokkal jobb a gyári és ipari munkásnők helyzeténél, élete sokkal gondtalanabb. Élelme és lakása biztosítva van, jobb az átlagos munkásnő élelménél és lakásánál. Miéig a konyhai ágy is jobb, mint a tömeglakások ágyra* járójának helye, a szemérmét és erkölcsöt mindenestre jobban védő. Miért van mégis aránylag csak annyi prostituált cseléd, mint munkásnő?

Statisztikával bajos bizonyítani, de közismert az a veszedelem, amely a cselédet a munkaadója családtagjai csábításának kiszolgáltatja. Ez ellen a cselédek érintő intézkedések keretében orvoslást javasolni magam részéről nem tudok, de mindenestre a csábítást, erőszakot és fertőzést büntető törvénycikkbe bele kell venni a munkaadónak vagy családtagjának súlyosabb megbüntetését. Elsősorban a cselédet védené az az intézkedés is, amely a norvég törvények mintájára a házasságon kívül született gyermek atyjának megállapítását hivatalból kötelezővé tenné és az apa kötelezettségét nem az anya, hanem a saját anyagi helyzetének; arányában megállapítaná. Ezek az intézkedések megvédenék a cselédet az első ballépéstől amit tudvalevőleg olyan szőrméjébe okozati összefüggésben követ a többi. Programunk egyik pontja az ifjúság nevelésének reformja. Ezen értekezleten bizonyára fel fog merülni a szociális nevelés szükségességének az a motívuma is, mely a cseléd nagyobb megbecsülését involválja, erre tehát most nem térek ki. Vissza kell azonban térnem

még (egyszer a statisztikához, hogy felhívjam a figyelmet arra a körülményre, hogy milyen nagy az arányszáma a 15 éven aluli cselédnek: 51.7 százalék. Valamennyi ezen korú kereső nőnek 51.7 százaléka a szülői oltalom alól idegenek közé kerül. Ilyen korban várni jellemzilárságot, az élet ismeretét, emberismeretet nem lehet; vajmi könnyű a 15 évesnél fiatalabb leánygyermekre hatni akár gazdai, úri tekintéllyel, akár hitegetéssel vagy más fortéllyal. Meg kellene tiltani, hogy a 15 évnél fiatalabb leány házi cselédnek elszegődjék, meg kellene tiltani, hogy ilyen korú leánygyermeket cselédnek felfogadjanak.

Teljesen elhanyagolt területe a jogalkotásnak a cseléd és munkaadója közötti viszony szabályozása és tekintve, hogy a kereső nőnek nagy számán kívül a munkaadó asszonyok ugyanolyan nagy száma is érdekelve van, bizonyos, hogy ha nőknek is lett volna beleszólása a törvényhozásba, az egészen elavult 1876-iki törvény régen revízió alá került volna. Mindenekelőtt a munkaközvetítést kizárólag hatósági intézménnyé kell tenni, semmi szín alatt sem szabad a közvetítőnek munkaadó vagy jótékonyági jelleget adni, ebben határozotlan más a véleményem, mint Pékáru tanácsos urnák. A munkaközvetítőnek tiszteletben kell tartani mindkét szerződő fél egyenjogúságát azzal a kötelezettséggel, hogya erősebb vagy kötelelességmulasztó fél esetleges túlkapásait meggátolja, anélkül, hogy patronageszerű jellege volna működésének. Hivatásos, nem karitatív működéshez szokott, hanem szociális iskolázottsággal bíró egyének kellene ez: igen fontos hivatal élére. Mindenféle más cselédközvetítést pedig be kellene tiltani.

A kvártélyos asszonyok ellen csak úgy lehetne sikeresen védekezni, ha Budapest minden kerületében munkásnők városi szállóit sürgősen emelnének. E népszámlóknak szabályzatai is olyanok legyenek, hogy minden gyámkodást, örködést kizárjanak, nehogy elriasztassanak a cselédek.

Tudjuk, hogy milyen százalmas a sorsa a mai kórházihiány miatt a beteg cselédnek és a rokkant vagy agg cselédnek; milyen jogosan kétségbeesettek betegség esetén és nyugtalanok bizonytalan jövőjük miatt. A cselédek bevonása a betegsegély sző pénztárba és az anyasági biztosításba oly általános óhajítás, hogy erre vonatkozó indítványom nem szorul bővebb megokolásra. Reméljük és kívánjuk mindannyian, hogy az legközelebb megvalósul, úgymint az általános, a cselédekre is kiterjedő aggkori és rokkantsági munkásbiztosítás is.

Lealázó a cselédre és munkaadójára egyaránt, hogy ügyes-bajos dolgaikkal a rendőrséghez kell fordulniok. Az egész cseléd-ügyet ki kell venni a rendőrség hatásköréből és az előljárásságokhoz áttenni.

A házicseléd munkaidejét, vasárnapi és hétköznapi munkaszüneteit és nyári szabadságát törvényhozás útján szabályozni kell. Lehetetlen fentartani tovább azt az anarchiát, ami uralkodik a cseléd munkaideje körül, ami nagyon gyakran szakadatlan 17 órai munkát jelent

A megalkotandó lakásfelügyeletnek ki kell terjednie a cselédszobákra. London grófságában kiterjed a lakásfelügyelet még a háztulajdonosoknak is segédtanonc-, vagy cseléd-hálólhelyére. A bajor Oberfranken 1908. évi lakásfelügyeleti rendelkezések meghatározzák, hogy minden cselédnek megfelelő külön hálólhelyének kell lennie úgy elhelyezve, hogy egymás mellett, nem egymás felett legyenek, legfeljebb két cselédnek külön mosdó álljon rendelkezésre. Meg van állapítva, hogy hányszor kell váltani az ágyneműt, a törülközőt és hogy a cselédszobát évenként legalább egyszer meszeltetni

kell Meg van állapítva természetesen, hogy hány m² területnek és hány m³ levegőnek kell jutni egy cselédre, szobája ne legyen másnak átjárója, száraz, szellőzhető és kellő világítása legyen. Ezeket kell nekünk is követelnünk a megalkotandó lakásfelügyeleti szabályrendeletől.

Fukar cseléd tartókat kötelességeik betartására, a cseléd kellő éllemezésére vonatkozóan megállapítható volna az az élelmiszermínimura, amire fizikai munkát végző nonek feltétlenül szüksége van. Ma már megszoktuk ezeket a megállapításokat és az ilyen rendelkezéseknek, ha egyéb nem, nevelő hatása volna.

A nők munkabérminimumának megállapítása a szociálpolitikának elsőrangú feladata, ennek most, mikor a király kormányának kötelességévé teszi a szociálpolitikái reformok alkotását, a legközelebb megvalósítandó törvényhozási tervezetnek kellene lennie.

Mikor eképpen gondoskodtunk arról, hogy a háztartási munkásnőinknek gazdasági és munkásviszonyai úgy megjavuljanak, hogy ne érezzék magukat többé örökös; éjjel-nappali robotban lekötött rabszolgaságban, anti-szociális munkaadójuk ne alázhassa meg azzal, hogy minduntalan a rendőrséggel fenyegetse, a közvetítő, annak kifutó legénye és a kvártélyos asszony ne tekintesse jól jövedelmező árunak, portékának, a munkaadónak a jogos igényeiről is gondoskodnunk kell.

Olyan háztartási ipariskolák felállításáról kell gondoskodnunk, még pedig kellő számban, amelyek értelmes és ügyes munkásokat neveljenek, akik az idővel, Energiával és anyaggal való gazdaságosabb eljárással hozzák a munkaadónak azt a nagyobb költséget, amivel értelme sebb cseléd alkalmazása jár, oly cselédet, aki nagyobb és hivatásos gyakorlottsággal és fejlesztett kötelességtudással könnyen és önállóan el tudja a megszabott munkaidőn belül végezni azt a munkát, amit eddig pihenés és megszokás nélkül és mégis hiányosan és kontáran végzett. A háztartási technika fejlődése amúgy is megköveteli a nyers erő pótlását értelmességgel és szakavatottsággal, csakúgy, mint az ipari munka.

Végül biztosítani kell a cselédeknek az egyesülési jogot. A kartársi szellem felébresztése és ápolása olyan szociális áttekintést eredményez, mely a látókör tágításával az értelmiséget legjobban fejleszti. A háztartási munkásnak is meg kell értenie a társadalmi struktúra épületének összefüggéseit. A kooperáció szükségességét neki is meg kell látnia és tudnia kell, hogy ennek kell lépnie az eddigi küzdelem helyébe.

A »fizetett ellenség« és a »munkakizsákmányolás« rémeit ki kell üznünk otthonainkból.

Egy jól vezetett cseléd szervezet meg fogja nálunk is valósíthatni Perkins Gilman szellemesen tervezett Diantha-szövetkezetét, mely háztartási részletmunkák elvégeztetésével összekötné a munkásképzést, cselédotthont és klubot. Nem egyéb ez, mint a már huzamosabb idő óta specializálódó háztartási munkák szociálódása, ami a központi háztartással egy még ma fizetett ellenségtől megzavart fiktív intimitást a jövőben mindnyájunknak biztosítani fog, mindnyájunknak, férfiaknak és nőknek igazi pihenőhelyet, háztartási iparokozta lárma és szenny elkerülésével.

Azon indítványokat, melyeket bátor voltam itt felsorolni: hatósági munkaközvetítő, munkásnők szállója, háztartási ipariskolák alapítása; törvényhozási munkában: a maximális munkaidő és vasárnapi, valamint hétköznapi munkaszünetek megállapítása, a cselédszobákra is kiterjedő lakásfelügyeletnek életbeléptetése, végül cselédek szervezése, cselédszövetkezetek alakítása, azon célból tettem, hogy a cselédnek helyzetén javítsunk és

neki olyan életfeltételeket biztosítsunk, mely meghagyja neki az emberi szabadság öntudatát és pihenés, valamint tisztes szórakozás, művelődés lehetőségeit, hogy mindezek hiánya ne kergesse őt a prostitúció karjaiba és ne kényszerítse őt az egyetlen igazi »fizetett ellenség« szerepére.

A napirend 8. pontjához (A leányok védett korhatára fölemelendő-e?) Glücklich Vilma az idő előrehaladottsága folytán írásban nyújtotta be a következő véleményt

Az eugenika számos szakembere — Németországban különösen J a e c k e l és V e r t i n g — nyomatékosan utal arra, hogy az utódok kvalitásának legnagyobb hasznára van caeteris paribus az anya fejlettebb kora és az apa fiatal kora. Ezért nem szolgálja a fajfejlődés érdekeit a házassági törvénynek az a rendelkezése, amely a leány 16 éves korának betöltését szabja meg a házasság előfeltétele gyanánt. Annál szomorúbban kell tudomásul vennünk azt, hogy már 12 éves kortól kezdve kéri a korhatár alóli felmentést, máris fennálló együttélés alapján. Ezt a jelenséget nem tulajdoníthatjuk csupán a magyar faj korai érettségének, élénk temperamentumának; nagy része van ebben annak a körülménynek is, hogy a leányok iskoláztatása igen rövid ideig tart és ennek befejeztével a nép igen széles rétegeiben már a család kereső tagjává lesz; vállalnia kell a felnőtt emberéhez hasonló munkát és felelősséget, noha értelmi képességei fejletlenek, tudatlansága folytán pedig egyáltalában nem lehet tisztában cselekedeteinek következményeivel. Hozzáállam rossz szolgálatot tesz a családi élet érdekeinek, mikor törvényesíti ezeket a viszonyokat, amelyek akárhányszor erőszak következményei és örökös rabszolgává teszi a gyermekleányt.

Téves alapra helyezkednek azok, akik a nemi szervek érettségét tekintik a nemi élet megkezdése egyedüli alapfeltételének. Ez a nőnél is állati színvonalra süllyesztené az ember nemi életét; holott annak nem csupán a nemi ösztön, hanem a felelősségérzet alapján kell állania. Az eugenika tanítása szerint a 18 éven aluli leány fiziológiai szempontból sem a fajfejlődés érdekeinek megfelelő anya; de értelmi szempontból semmiesetre sem az. Még sokkal kevésbé fogadhatjuk el felelős »beleegyezésnek« azt, amellyel a 16 éven aluli leány házasságon kívüli nemi érintkezésre engedí rávenni magát.

Ezért a Feministák Egyesülete 1916. július havában avval a kéréssel fordult a magyar képviselőházhoz, hogy a Btk. 1878 :V. t.-c. 236. §-ának szövegét következőképpen módosítsa:

»Az a férfi, aki 16 éven aluli leánnyal nemileg közösül, a megfertőzés büntetettét követi el és ő évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Az a 20 éven felüli férfi, aki 16-18 év közötti leánnyal nemileg közösül, ugyanazt a büntetettét követi el és 3 évig terjedhető fegyházzal büntetendő.«

Azokban az országokban, amelyekben a nők már hosszabb idő óta politikailag egyenjogúak a férfakkal, teljes határozottsággal mutatkozik az a tendencia, hogy a védelmi kort minél inkább emeljék.

Így az Amerikai Egyesült Államok államai közül Wyoming, Utah és Idaho 18 évben állapították meg a védelmi kort. Nyugat-Ausztrália — ahol a törvény a fiukat is védi szemérem elleni büntetektől — a védelmi kort 1900-ban 17 évre emelték. Az elhagyott gyermekek felügyeletét 1907-ben a 18. év betöltéséig terjesztették ki. Dél-Ausztrália 1899-ben 16 évről 17 évre emelte a védelmi korhatárt. Újzéländ 1894-ben 15 évre, 1896-ban már 16 évre emelte a védelmi kort. Újdelwales 1910-ben 16-ról 17 évre emelte a

védelmi kort; már 1905-ben megtiltotta a 21 éven aluli pincémők alkalmazását. Tasmania 1910-ben 16 évre emelte a védelmi kort. Queensland az elhagyott gyermekek ellenőrzésének határidejét 1906-ban 15 évről 17-re emelte föl és az elhagyott gyermekek közé sorozta a 17 éven aluli utcai elárúsító leányokat.

Ahol a nő a maga anyai gondoskodását kiterjesztheti a gyermekek és fiatalok összeségére, ott megvalósul az eugenikának az a követelése, hogy csak kifejlett egyéniségű, gyermekeikre üdvös értelmi befolyást gyakorolni képes nők lehessenek anyák.

A napirend 4. és 5. pontjához (általános, vagy bizonyos emberkategóriák a esetről-esetre kötelező egészségügyi vizsgálat) Szirmai Oszkárné írásban nyújtotta be a következő véleményt:

Nem kívánok bővebben foglalkozni az általános megvizsgálás egészségügyi jelentőségével; de bizonyosnak tartom, hogy ha azt és a vele kapcsolatos komoly orvosi tanácsadást keresztül lehetne vinni, nagyon sok társadalmi bajnak, szenvedésnek elejét lehetne venni. A nemi bajokon kívül is, képzeljük el, hogy ha az orvos észrevenné a sok kezdődő tüdőbajt, az alkoholizmus rombolásait, a nikotinmérgezés tüneteit, az elégtelen táplálkozás, a túlfeszített munkából származó kimerülés jeleit, s mindezen bajok ellen kórházak, szanatóriumok, népkonyhák stb. létesítését tudná sürgetni, — milyen helyes szociálpolitikát tenne ez lehetővé. De ha ezen általános vizsgálatot a törvényhozás még nem tartja keresztülvihetőnek ez idő szerint, úgy a legtermészetesebb és a legtöbb eredményt ígérő a házasságok egészségügyi megvizsgálása volna. Esetleg nem kizárólag és megnevezetten csak a nemi bajok szempontjából, hanem tüdővészre stb., szóval mindazon betegségekre vonatkozóan, melyek az életfársnak, vagy az utódoknak egészségégi veszélyeztetik. Ez természetesen férfiakra, nőkre egyaránt vonatkozik; egy megbízható orvos tanúsítványa fölöslegessé tehetné a tisztai orvos vizsgálatát, mely utóbbi ingyenes kell, hogy legyen. Minthogy a házasság ügyis közigazgatási formalitásokkal jár, ezen orvosi bizonyítvány sem tekinthető nagy akadálnak és bizonyára könnyebben szerezhető meg, mint néha egy-egy kétesilletőségű házasságok születési bizonyítványa és ha az állam gondoskodik anyakönyvvezetőről, aki a házasságok frigyét regisztrálja, papról, aki megáldja, gondoskodhatik orvosról is, aki a jövő nemzedék egészségét biztosítsa. Ez ugyan csak a törvényes utódok védelmét biztosítaná; de egyrészt tudjuk, hogy ezek a születek 90 százalékát teszik és így a vizsgálat legalább a házasságra lépő egészséges nőket védené a megbetegedéstől és az abból gyakran következő szomorú meddőségtől. S azt hinném, a házasságon kívül született gyermekeknél kisebb arányszámban észlelhetők a velük született nemi bajok, — a szülészeti klinikákon legalább úgy észlelem — mert azok többnyire fiatal, egészséges szülőktől származnak, csak előrehaladott korban szoktak menedéket keresni a »törvényes« házasságban a megrendült egészségű emberek.

Ezen vizsgálatról lenne remélhető a monogámiában élő nők nagy csoportja szempontjából a legfontosabb prophylaxis; mint általánosan kötelező egészségi vizsgálat, ép oly kevésbé lehetne sértő, mint egy biztosítás megkötése előtti orvosi vizsgálat.

Ezekből a megfontolásokból indult ki a Feministák Egyesülete, mikor 1916. július havában felterjesztést intézett a képviselőházhoz és kérte a házassági törvény oly értelmű módosítását, amelynek értelmében mindkét fél orvosi bizonyítvánnyal igazolni tartozik, hogy fertőzéssel fenyegető nemi bajban nem szenved. (Befejezés következik.)

SZEMLE

Dr. Dienes Valéria előadása.

Ma jobban érezzük, mint valaha, hogy nem csupán a szellemi téren, de az ember testi életének és fejlődésének terén is új korszaknak kell bekövetkeznie; amint lehetetlen, hogy az emberiség hatalmas csoportjai tovább is nélkülözzék a teljesjogú polgárok mozgási szabadságát, éppen annyira elképzelhetetlen, hogy az emberi testet fészélyező, célszerűtlen ruházat akassza meg továbbra is a test szabad fejlődését és hogy az továbbra is nélkülözze a szép és célszerű mozdulatok testet erősítő, szellemet üdítő és felemelő hatását.

Dr. Dienes Valéria gazdag tehetségének és alapos tudásának latbavetésével törekszik megoldani ezt az utóbbi problémát *Modern orchesztika* néven teljes rendszerét alkotta meg a Duncan-iskola alapjára helyezkedő, azt továbbfejlesztő plasztikai mozgásoknak, az antik verslábak interpretációjából kiinduló ritmikai gyakorlatoknak és a kifejező mozgások összes eszközeinek segítségével megalkotott mimikai megjelenítésnek.

Ezt a rendszert és az annak betetőzését képező táncszerzést ismertette dr. Dienes Valéria abban a magas színvonalu előadásban, amelyet a Feministák Egyesülete meghívására tartott a Zeneakadémia nagytermében. Mind az előadás, mind a hozzá fűződő bemutatások meggyőzőhették a hallgatóságot arról, hogy itt magas színvonalú, komoly célú művészi rendszer kiépítéséről van szó, amelytől a jövő nemzedék testi fejlődésének előmozdítása és életének szépségben gazdagítása terén nagy eredményeket reméltünk.

Klara Zetkin 60 éves.

A szocialista nőmozgalom egyik legkiválóbb egyénisége, Klara Zetkin, most lett 60 éves. Születésnapja alkalmából nemcsak a szociáldemokrata nők, hanem a szervezett nőmozgalom hívei is elárasztották szerencseváltóikkal. Klara Zetkin a háború alatt erősen dolgozott azon, hogy a proletariátus között a nemzetközi szolidaritást újjáélessze. Intranszignens pacifista álláspontját a német szocialista többség nem jó szemmel nézte. Folytonos konfliktusai voltak emiatt. A pártvezetőség ez év júniusában el is mozdította őt a német szocialista nők hivatalos lapjának, a »Gleichheit«-nek szerkesztői állásából, amelyet 25 éven át kiváló szakavatottsággal vezetett és amely az ő működése alatt a béke eszméjének állandó hirdetője volt.

2000 gyermeket

küld nyaralni a belügyminisztérium. Reméljük, hogy ezen okos rendelkezés több egy nagylelkű lendületnél, hogy ez oly korszaknak hajnalhasadása, melyben az állam érzi kötelességeit a nemzet iránt és nemcsak korlátlan jogainak tudatában rendelkezik a nemzet fiainak életével és vagyonával, örömmel üdvözljük ezen belügyminiszteri nyaraltatást nemcsak, mert fontos kérdést kiemelő a bármily jószándékú, de méreteiben mindig szűkebb korlátok közé szorított társadalmi jótékonyosság kereteiből és megállapítja a gyermek jogát a levegőhöz és napfényhez és örömmel üdvözljük, mert mintegy első jelét látjuk benne azon szükségképeni fejlődésnek, mely a nemzet regenerációját nem érheti b2 a csecsemővédelemmel, hanem belátja, hogy a fontos és alapvető csecsemővédelem mellett nem szabad túrnunk, hogy táplálék és napfény híján elerőtlenedjék a serdülő nemzedék, hogy időelőtti gyári munka elsorvassza, örömtelen élet gyökerében elsenyvesse az életerőt, Bízunk benne, hogy igazán megjön a gyermek százada.

Különfélék.

Március 1-én 3,975.457 munkásnő és 3,962.625 munkás tartozott a német birodalom betegsegélyzőjéhez, tehát 10.832-vel több nőmunkás dolgozott Németország fentartásáért. E mellett még mindig óriási a nőmunkások túlkínálása. Februárban 100 munkakeresletre 112 nőmunkás és csak 62 férfimunkás ajánlat jutott.

Maimonides a jótékonyaságról.

Írta: M. Goldschmidt (Berlin).

Maimonides mondja, hogy a jótékonyaságnak 8 fokozata van.

Az első és legelső az, ha jót kelletlenül vagy nem szívesen teszünk.

A második, ha szívesen teszünk jót, azonban az nincs arányban avval a nyomással, mely alatt a segített nyög.

A harmadik, ha szívesen és bőségesen adunk, azonban csak akkor, ha felszólítanak rá.

A negyedik, ha adunk, esetleg felszólítás nélkül is, azonban személyesen nyújtjuk az adományt a szegénynek, hogy evvel talán a megalázás érzetét keltsük fel benne.

Az ötödik, ha oly módon teszünk jót, hogy a szegény bár ismeri jóttevőjét, őt még sem látja, mikor az adományt átveszi.

A hatodik, ha az adományozó ismeri a megajándékozottat, ő maga azonban ismeretlen marad.

A hatodik, ha az adományozó ismeri a megajándékozott egymás előtt ismeretlenek. Így cselekedtek a régiek, mikor még a nagy templom állott. Ott egy kamra volt: »a hallgatás kamrája«, ide rakták le az asszonyok adományait, anélkül, hogy valaki látta volna és innen kaptak segítséget a szegény, tiszteletreméltó családok a legnagyobb titoktartás mellett.

Azonban a nyolcadik és legérdemesebb módja a jótékonyaság, gyakorlásának az, ha előre adunk, t. i., hogy a nyomort megelőzzük, felebarátunkat tisztességes kenyérkeresetre tanítatjuk, vagy pedig oly munkához segítjük, mellyel kenyérét önállóan megkeresheti és kezét nem kell kinyújtania, hogy alamizsnát fogadjon el.

Schauer lovag és a női esküdtek.

Ofner szociáldemokrata képviselő az osztrák képviselőház igazságügyi bizottságában azt indítványozta, hogy a jövőben a nők is lehessenek esküdtek, mert nem méltányos, hogy kötelességeket rójanak rájuk, jogokat pedig ne adjanak nekik. Schauer lovag, az igazságügyminisztérium vezetője, felszólalásában ellenezte Ofner indítványát, mert szerinte a nők elsősorban érzelmeik szerint, nem pedig nyugodt, higgadt megfontolás alapján ítélnének. A bizottság tagjai azonban férfi létükre bizonyára nyugodt, higgadt megfontolás alapján leszavazták a minisztert és elfogadták az indítványt. Néhány nappal ezután ugyanazon bizottság bizonyára ugyanolyan nyugodt, higgadt megfontolással — érvénytelenítette előbbi határozatát. Most azon tündökönk, hogy milyen kvalifikáció alapján lehetnek esküdtek az osztrák férfiak, ha a választott képviselők választott bizottsága is csak ennyi megfontolással beéri, mikor ilyen, az egész ország érdekeit érintő ügyről hoz döntő határozatokat?

A nagyváradai feministák a nők választójogáért.

Az a nagyszerű lendület, amit az új kormány kinevezésével és programjával a demokratikus jogkiterjesztés és a nők jogának vele természetesen járó követelése a legutóbbi időkben vett, felszabadító és pezsdítő hatást gyakorolt országszerte. Az öröm mámoros perceit csakhamar a komoly, intenzív munkára való eszmélés váltotta fel. Végső nagy küzdelemre kell felkészülni, mert a konzervativizmusnak a demokratikus világfelfogással való utolsó véres összecsapása előtt állunk. Követeléseink bátor és erős hangoztatása s az ezt célzó szervezkedés a feladata ma a választójog minden igaz hívének. A budapesti nagyhatású és impozáns nagygyűléssé formálódott »feminista értekezlet« után a nagyváradai asszonyok is hatásos kifejezést adtak választójog követelésüknek.

A nőknek úgyszólván minden rétege képviselve volt abban a tömegben, mely a Feministák Egylete által július 1-én Nagyvárad egyik szép parkjában, az Ezredévi Emléktéren rendezett nyilvános nőgyűlésen megjelent. A Feministák Egyesületének és a Nőtisztviselők Szakcsoportjának tagjain kívül nagy számban vettek részt azon a munkásasszonyok, kisiparosok feleségei, deákleányok stb. A gyűlés szónoka Glücklich Vilma fáradhatatlan, buzgó ügyvezetőnk volt, ki a Feministák Nagyváradai Egyesületének meghívására jött le Nagyváradra Pogány Paula egyesületi titkár kíséretében. Glücklich Vilma magával ragadó lelkes szónoklatban beszélt arról, hogy a nőknek milyen feladataik vannak a társadalom fenmaradása és haladása, a béke mielőbbi megvalósítása és annak állandósítása terén. Meggyőzően ecsetelte a nők mai súlyos helyzetét, amidőn munkával agyonterhelten, jogtalanságukban tehetetlenül állanak, valamint azon kiváló nőknek a munkásságát, akik az asszonyok nagy tömege nevében és azok helyett küzdöttek és küzdenek az emberiség legfőbb érdekei: a béke és a demokratikus jogkiterjesztés érdekében.

Szavai, melyet a gyűlés résztvevői feszült figyelemmel hallgattak s zajos tetszésnyilvánításokkal kísérték, mély, lelkesítő hatást tettek. Utána a megjelent politikai pártok kiküldöttei tetteit tanúságot arról, hogy pártjaik szintén követelik a nők választójogát, ü függetlenségi párt részéről Balogh Károly, a radikális

párt részéről dr. Nagy Mihály és a szociáldemokrata párt részéről dr. Katz Lipót beszéltek, hangoztatva a nők választójogának szükségességét. Az elnöklő Ágoston Péterné beterjesztette ezután a határozati javaslatot, mely szerint a népgyűlés táviratban üdvözli gróf Eszterházy Móric miniszterelnököt, gróf Batthyány Tivadart a király: személye körüli miniszter, továbbá; a Választójogi blokkot, a radikális és a szociáldemokrata pártok vezetését, mint a nők választójogainak híveit és felkéri őket ezen programjuk megvalósítására. A gyűlés a leglelkesebb hangulatban ért véget. Gróf Eszterházy Móric miniszterelnök másnap a következő táviratban válaszolt: »Öszinte örömmel vettem szíves üdvözlésüket és azért hálás köszönetet mondok. Eszterházy.«

A nagyváradai választójogi blokk megalakulásában a feministák szintén résztvettek és a néhány nap előtt megalakult intézőbizottságban csakúgy, mint a radikális, függetlenségi és szociáldemokrata pártnak, a Feministák Egyesületének is két képviselője szerepelt: az egyesület elnöke és titkára. A nagyváradai blokk választójogi követelésében a választójognak a nőkre való kiterjesztése kifejezetten benne van. A blokk a legközelebbi napokban szintén nagygyűlést készül rendezni.

Egyebekben is folytatjuk Nagyváradon a nők választójoga érdekében a szervező és felvilágosító munkát. A Feministák Egyesülete sorozatos előadásokat rendez a választójogról és azzal összefüggő politikai kérdésekről. Az első előadás július 18-án lesz; »A választójog jelentősége« címen dr. K a t z Lipót tartja. — Az egyesület taggyűjtő munkába is kezdett a nők választójogi követeléséhez való csatlakozás alapján.

A választójogi akción kívül igen sikerült »Pályaválasztási értekezlet«-et rendezett az egyesület július 2-án, melyen az egyet kiváló vendége, Glücklich Vilma adott a női pályákról széles látókörű általános tájékoztatást, valamint az egyes szakok ismertetéséhez nagy tudásra és tapasztalatra valló gyakorlati tanácsokat. Az orvosnői pályát Ravaszdyné dr. Braun Erzsébet gyakorló orvos, a gyógyszerésznőit Lédig. Boriska gyógyszerész-hallgató, a pedagógiát Rigó Szeréna tani tónő, a kereskedelmet dr. Kerekes Manó kereskedelmi iskolai tanár és Rechtené Bauer Zsófia, kereskedelmi tanfolyam igazgatója, a köztisztviselőnőit Nagy Sándor posta- és távirtdai főtiszt, az iparit dr. K a t z Béla betegpénztári igazgató, a fogtechnikai pályát Deákné H. Zsuzsa fogtechnikus ismertette. a. a.

Á Feministák Egyesületének és az Állandó Béke

Augusztus elejétől kezdődőleg az egyesület helyiségei Budapest, V., József-tér 9. III. alatt lesznek.

Legközelebbi előadásunk még július hó folyamán a Svábhegyen lesz; tagtársainkat külön meghívókból értesítjük majd az előadás pontos dátumáról

IRODALOM.

Dr. Schreiber Emil: A prostitúció. E munka tömör és világos előadásban öleli fel a hatalmas anyag ismertetését, erősen egyéni megvilágításban. Schreiber dr. fejtegetései alapján könnyű kimutatni a reglementarista álláspont tévességét és belső logikátlanságát.

Szerző kiirthatatlannak mondja a prostitúciót és a házasságot szükségképpen kiegészítő intézménynek látja azt a férfi erős nemi ösztönénél fogva. Szerinte az abolíció »a nemi élettől való tartózkodást mondja üdvösnek és előnyösnek az államra nézve.« A nőmozgalom abolitionistái sohasem állították oda az absztinenciát ideál gyanánt. Ellenkezőleg: a prostitúció intézményében, amely a férfiak nagy tömegét legvirulóbb korában elvonja a normális nemi élettől, látja közvetlen okát annak, hogy a nők igen nagy hányada természetellenes absztinenciára van kényszerítve nemi érettsége idején, az egyének és a faj nagy kárára.

Egészen téves az ti. n. neo-abolicionizmus beállítása. Szerző a német abolitionisták egy kiadványára hivatkozik, amelynek címe »Die positiven Aufgaben und strafrechtlichen Forderungen der Föderation.« Ebben neo-abolicionizmusnak legfeljebb A. Pappritz kompromisszumos javaslatait lehetne elkeresztelni, amelyek két főpontban csúcsosodnak ki:

1. egészségügyi intézmény, mely lehetővé tenné a prostitúáltak kötelező periodikus megvizsgálását rendőri felügyelet nélkül és

2. az úgynevezett Hbsteigequartier-ok megtűrése enyhe rendőri felügyelet mellett.

Az abolíció egy hívenek e kisiklása, egy mellékvágányra, amely semmiképpen sem párhuzamos annak tulajdonképeni törekvéseivel, valószínűleg a habom nagy és veszedelmes szuggesztíójának eredménye és el fog tűnni a háborúval együtt Németországban is.

Az abolíció elsősorban elvi küzdelem, de nagyon reális és elérhető célokért. Nem elvont erkölcsi formulákért küzd itt a nőmozgalom, hanem mindkét nem morális szexuális életét akarja céltudatosan megvalósítani a faj, és az egyén érdekében.

Az egységes nemi morálért, az abolícióért folyó küzdelmet, az abban érvényesülő eszméket csak az egész nagy nőmozgalom törekvéseivel kapcsolatosan lehet teljesen megérteni és értékelni. Dr. Schreiber Emil, aki különben elég kimerítően ismerteti az abolíció mozgalmát a munka egyik külön fejezetében, nem mutatta ki ezeket a kapcsolatokat. De ha ezt is megteszi, vajjon megmaradhatott volna-e a meggyőződéses reglementarista álláspontján? Én azt hiszem, hogy — nem!
Sz. S.-né,

VIZAKNA

Sós-gyógyfürdő (állami kezelésben) Alsó-Fehérmegyében, Nagyszabentől 11 km.-nyire, 424 m. tengerszín feletti magasságban, a m. kir. államvasutak Vizaknafürdő nevű állomásnak közvetlen közelében fekszik. Fürdésre 5 nagy sóstó, egy ujonnan épült, modern, meleg fürdőház és külön gyermekfürdő szolgál. Berendezett lakások és ujonnan épült, elsőrangú állami szállóban, ezenkívül a fürdőtelepet érintő városban számos magán szállóban és magánházakban bérelhetők. Elsőrangú gyógyterem, étkező, kávéház és cukrászdával. Javalva női bajok, a csusz és köszvényes megbetegedéseknél, görvéllykór és angolkórban szenvedő gyermekek gyógyításánál, légző és emésztő szervek hurutos bántalmainál. Gyógyhatásban Aussee, Gmunden, Ischl, Reichenhall és Nauheim fürdőket messze felülmúlja. Posta-, távirda- és távbeszélő-állomás helyben. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a magyar királyi fürdőfelügyelőség.

Tartalom:

Szegvári Sándorné: Eszméink diadalútja.....	101
A június 16-iki értekezlet.....	12
Ludwig Fulda: „Semmi jelentős”.....	111
Hol van a nőnek politikai választójoga?.....	11i
A nők választójogának néhány fontos eseménye június óta.....	112
R nő harctere.....	113
Ankét a nemi betegségek elleni küzdelemről.....	114
Szemle.....	11/
Maimonides a jótékonyaságról.....	117
Schauer lovag és a női esküdtek.....	117
A nagyváradi feministák a nők választójogáért.....	118
A Feministák Egyesületének és az Állandó Béke Magyar Feminista Bizottságának tagjaihoz!.....	118
Irodalom.....	119

A szerkesztőség tagjai:	Laptulajdonos:
Bédy-Schwimmer Rózsa felelős szerkesztő	Feministák Egyesülete
Szikra (gr. Teleki Sándorné)	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Pogány Paula	VI., Hegedüs Sándor-utca 13. szám.
	Telefon: 142-40.

„A Nő” a Feministák Egyesületének, annak felvidéki, nagybecskereki nagyváradi, nyíregyházi, szegedi és temesvári fiókjának, és a „Férfi liga a nők választójoga érdekében” hivatalos közlönye.
Lapunk tartalma csak a forrás megnevezésével vehető át.

TÁTRA-LONNIC

Nyári és téli magaslati gyógyfürdő- és nyaraló-telep 848—1030 méter tengerszín feletti magasságban, a Magas Tatra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A poprádfelka-tátralomnici vasút és a csorbató-tátralomnici villamos vasút végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vizgyógyintézet, gyógytornaterem. Uszoda. Szállodák. Lift, nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Teljes ellátás a »Pajota«-szállóban szoba nélkül napi 14 korona, a »Lomnici«- és »Bethlen«-szállókban szobával együtt napi 18 korona. — Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kitűnő ivóvíz, vízvezeték, csatornázás. Villanyvilágítás. Térzene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmultságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblövészet, tennis, golf, téli sportok, 3400 m. hosszú bobsleigh és külön ródi-pálya. 14 forduló és állandó 9% esés. A pályák villamos erőre berendezett nyílegyenes sodronykötél-felvonó pályával (2460) és vízvezetékekkel vannak ellátva. — Különösen javalva üdülőknek, vérszegénységnek, sápkórban, Basedowkórban, légzőszervi hurutos bántalmaknál, ideges tulizgatottságnál, kimerültségnél. Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Nyári idény május hó 15-től szept. végéig. Téli idény december hó 15-től február végéig. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

Unio Magyar Villamossági R.-Társ.

Budapest, V., Rudolf-tér 5.
Városi üzlete: VI. Andrásy-ut 15.

Telefon: 40-49.

Saját készítményű művészi kivitelű
Csillárok, falikarok, álló- és asztali-lámpák
A háztartás és testápolás céljaira szolgáló saját gyártmányú elektromos készülékek, mint:
Háztartási motor készülékekkel, vacuum cleaner, parkettkelő, kályha, szamová, teaforzó, kávéfőző, vízmelegítő, főzőlemez (rechaud), rost (husoknak), vasaló, szivargyújtó borotválóvízmelegítő, hajszütő, ventilátor inhalátor, sterilizátor, ozonizátor stb.
A kisipar céljaira szolgáló saját gyártmányú: motorok, csuszolómotorok, bundaporolók, fürdőgépek stb.
A. E. G. fémdrótlámpák, spirallámpák, Nitralámpák.
Szerelő zavarok megszüntetésére telefonhívásra
:: bármikor éjjel is megjelenik ::